

ÀPOCA

Butlletí Català d'Informació Notarial

Editorial

EL DIA QUE LLUÍS LLACH VA PLORAR

La inesperada mort del nostre company Enric Costa ens ha deixat una mica més orfes als notaris i amics d'Àpoca. Ell formava part del nucli originari d'aquesta entitat: ell i el seu bon amic Antonio de Juan van saber organitzar, amb èxit, la primera de les Jornades d'estudi que celebrà la Fundació Àpoca que, sota el reclam de Llengua i Notariat, van tenir lloc al parador de Sau el dia 19 d'octubre de 1996. El número 8 de la primera època d'aquest butlletí conté una crònica detallada de les diverses comunicacions que van ser presentades a aquesta Jornada, a la qual assistiren, entre d'altres, la Sra. Núria de Gispert (llavors consellera de Justícia) i el senyor Jaume Amat (llavors director general de Relacions amb l'Administració).

Gràcies a l'Enric Costa vam conèixer catalans fermament compromesos amb la llengua i el país; amb ell vam fer, a la primavera de l'any 1998, tal com reflecteix el número 14 de la primera època d'aquest butlletí, una inoblidable excursió a Porreres, població de les comarques tarragonines on, juntament amb el seu amic Lluís Llach, l'Enric va muntar una empresa de fabricació de vins, alguns dels quals -el Vall-Llach, per exemple- avui tenen fama mundial.

També va ser l'Enric el que va propiciar que l'actor Josep Maria Flotats ens fes arribar una molt personal felicitació de Nadal (Àpoca número 12), una reproducció de la qual s'exhibeix, convenientment emmarcada, en una de les dependències de la Conselleria de Justícia, i el que va afavorir una trobada dels membres d'Àpoca amb l'Abat del Monestir de Montserrat.

ÍNDEX

- 1 **EDITORIAL**
El dia que Lluís Llach va plorar.
- 3 **BREUS**
Unes opinions discutibles.
A voltes amb la demarcació
El notariat davant la consulta
Trenta-un degans
Algunes qüestions entorn a la Llei 10/2010, de 28 d'abril
Una reforma inevitable

MEMÒRIA NOTARIAL

- 10 *Utilitat de les actes de referència*
- 13 *A propòsit de l'Enric: El primer Enric*
- 18 *El primer client*
- 19 *Notaris com ell*
- 23 *Els orígens i la identitat*
- 25 *Un poema de Felicitat Escrivà*
- 26 *L'herència de Jaume Balmes: la biblioteca*
- 43 **NO TARIAS**
Consultori del Doctor Escrivà

L'Enric ens va ensenyar que s'ha de ser pacient amb els amics, i escoltar els que no ho són. Amb la seva veu pausada i amistosa, l'Enric era un home que ens donava tranquil·litat, fins i tot quan les notícies no eren bones.

El passat dia 1 de març vam enterrar l'Enric al cementiri de Vic. Un estúpid i inoportú infart se'l va emportar. Feia una setmana que un membre d'Àpoca havia estat passejant amb ell pels carrers de la ciutat dels sants; Enric el va acompanyar fins a l'arxiu de la Cúria Fumada, avui a càrrec de Mossèn Gros, també bon amic seu. Sense saber-ho estaven tancant un cercle: el que havien obert feia gairebé disset anys, quan es van celebrar les primeres Jornades de la Fundació Àpoca al Parador de Sau.

Al tanatori de Vic hi érem gairebé tots: la seva extensa família, amics de l'Osona, de Barcelona, de l'Empordà, d'ERC i empleats i membres de la Junta Directiva del Col·legi Notarial, amb tots els quals l'Enric mantenia una cordial relació. També hi érem els membres d'Àpoca, pràcticament al complet.

Va haver-hi música, cançons i diferents discursos; el mossèn que oficià la cerimònia va citar el llibre de la Saviesa, i fins i tot Lluís Llach va parlar durant un temps, però quan es referia a la bonhomia de l'Enric, la veu se li va trencar i, ja sense paraules, es va posar a plorar.

EDITA:
ASSOCIACIÓ D'AMICS
DEL NOTARIAT CATALÀ

Unes opinions discutibles

L'actual President del Consejo Superior del Notariado, José Manuel García Collantes, en una entrevista publicada a la revista "Escritura Pública" corresponent al mes de desembre passat, parlant de la lliure elecció del notari, sosté que "normalmente hay acuerdo entre las partes para elegir notario" i afegeix que "Lo que tenemos que hacer entre todos es dar a conocer este derecho (el de lliure elecció de notari) para que los ciudadanos lo ejerzan y lo demanden". Discrepem de la primera afirmació i volem demanar un aclariment a la segona.

L'experiència que tenim a Catalunya (potser a Madrid les coses funcionen d'una altra manera) apunta

a que, per regla general, en els documents de quantia on intervenen dues parts i fins i tot en alguns documents unilaterals (àpoques d'hipoteques), la lliure elecció de notari no és la norma general, sinó, malauradament, l'excepció. En una bona part dels documents on intervé una entitat financera o una empresa promotora (compra-vendes, pòlisses, hipoteques), el notari no és triat per les parts, sinó imposat -o suggerit- per aquelles entitats. Com sigui que molts clients particulars no tenen preferència per un notari concret, aquesta

circumstància és aprofitada pels representants de les entitats citades (i per algunes notaries) per determinar unilateralment el despatx notarial on es signarà l'escriptura corresponent. En aquests casos no es pot parlar d'acord entre les parts, sinó en tot cas d'adhesió d'una de les parts a l'elecció efectuada per l'altra, la qual en més d'un cas pot tenir una relació comercial amb la notaria on serà signada l'escriptura. Convindria que el President del Consejo matisés el seu discurs en aquest sentit. Insistim: no és el mateix un acord que una adhesió, especialment si aquesta adhesió significa derivar un munt d'escriptures a uns despatxos concrets, gairebé sempre els mateixos.

Pel que fa a la voluntat expressada pel President de Consejo de donar a conèixer el dret de lliure elecció de notari, caldria preguntar-se quines són les mesures concretes que, durant aquests darrers anys, ha portat a terme el Consejo en aquesta matèria. Més concretament: quants

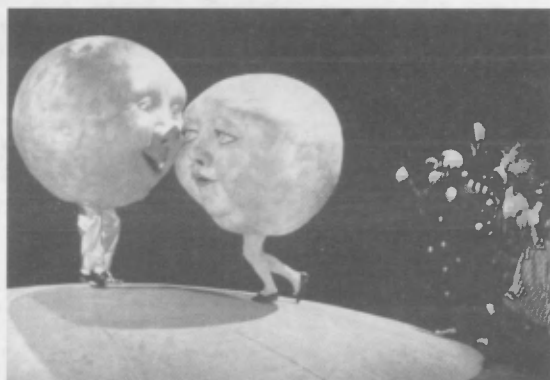
notaris han estat sancionats, expedientats o simplement advertits per acaparar notòriament documents notarials de quantia? No cal donar els noms, només demanem el nombre.

A voltes amb la demarcació

Es troba en estudi, així ens ho han fet saber les dues direccions generals de les quals depenem els notaris de Catalunya -la de Dret i Entitats Jurídiques i la de "los Registros y del Notariado"-, un nou projecte de demarcació notarial. Els notaris i els Col·legis notarials de tot l'Estat han tingut temps per a informar el que han considerat procedent: tot apunta que aquests informes coincideixen a preconitzar la supressió de força notaries, especialment les situades en àrees urbanes afectades per la crisi econòmica, que és també una crisi de documentació notarial.

En altres èpoques, una nova demarcació implicava, gairebé sempre, la creació de noves

notaries, tant a zones rurals com a urbanes. L'erecció de noves notaries rurals (Besalú o L'Arboç, per exemple) es justificava en part per raons històriques, i en part per raons de servei notarial: convenia que la gent tingués un notari a prop, igual que tenia una farmàcia o un metge. La creació de noves notaries a les grans ciutats es fonamentava en raons derivades de l'increment del tràfic mercantil. El decrement d'aquest tràfic, unit a un cert menysteniment de les consideracions històriques i a una preterició de la voluntat d'arrelament del notariat català, podria conduir a una supressió indiscriminada de notaries.

El mapa de les notaries existents a Catalunya és, en gran part, producte d'una llarga història que no

convé bandejar. En aquest moment a Catalunya hi ha demarcades 558 notaries, de les quals 256 estan ubicades en capitals de província o en poblacions de més de 75.000 habitants, 154 en poblacions d'entre 18.000 i 75.000 habitants, i la resta, 148, en poblacions més petites. La ubicació d'una bona part de aquestes notaries respon a raons històriques, geogràfiques i sociològiques que en tot cas cal tenir en compte. En les grans ciutats com Barcelona, la situació d'asfíxia econòmica que viuen algunes notaries no es resol amb la seva supressió. Ans al contrari, una política de supressió de notaries podria crear més problemes dels que resoldria.

Cal tenir en compte, finalment, que l'actual ofec econòmic que pateixen moltes notaries

del Principat no solament és conseqüència de la crisi econòmica (que no ha de durar sempre), sinó també de la concentració de determinada documentació notarial en uns despatxos concrets, el que ha provocat una progressiva pauperització d'algunes notaries. Aquesta situació es podria veure alleugerida si es restablís un sistema de repartiment documental, similar al que va existir durant una bona part del segle passat. Època ja s'ha manifestat altres vegades sobre aquest tema: de la mateixa manera que el notari té una competència territorial determinada, també hauria de tenir una competència objectiva compartida en relació a aquells documents respecte als quals gairebé no existeix ni ha existit mai una veritable llibertat en l'elecció de notari, documents que, per tant, no poden estar sotmesos a les regles, molts cops viciades, de la lliure competència.

Fa uns anys, quan va marxar de Barcelona el notari i teòleg José de Torres, que era un dels fedataris que menys escriptures autoritzava de

la ciutat, un "company" que llavors ja comptava amb un dels despatxos notariais quantitativament més importants de tot el Col·legi, va comentar que era una pena que gent com José de Torres marxés de la ciutat, ja que no representava cap competència per als notaris que es repartien la major part del pastís. Amb notaris com Torres —deia aquest "company", somrient— no caldria reduir el nombre de notaries.

Aquesta petita anècdota pot il·lustrar perfectament el que pensen alguns anomenats companys de les demarcacions notariais.

El notariat davant la consulta

A hores d'ara desconeixem quina és la postura de la Junta Directiva del Col·legi de Catalunya respecte a la possible consulta sobre l'exercici del dret a decidir, la celebració de la qual està prevista per a l'any proper; és a dir, dins del mandat dels actuals components de la Junta.

No és un tema qualsevol, ja que si el resultat de la consulta és afirmatiu, caldrà dictar, amb certa premura i amb el necessari respecte als drets adquirits, una normativa específica per al notariat català, normativa que no es pot limitar a reproduir la legislació notarial espanyola, ja que haurà de tenir en compte les especialitats del dret propi de Catalunya i la tradició jurídic-notarial d'aquest país. A més, en previsió que es produeixin un nombre important de vacants, caldrà preveure alguns procediments per habilitar determinats professionals que assegurin, durant tot el temps que sigui necessari, la cobertura del servei públic notarial. També s'hauran d'arbitrar comissions mixtes per decidir sobre el traspàs dels fons del Consejo Superior del Notariado i de la Mutualidad Notarial als organismes que tinguin similars competències a Catalunya. I òbviament, convocar eleccions per als càrrecs de la Junta Directiva que es constituirà a l'empar de la nova normativa.

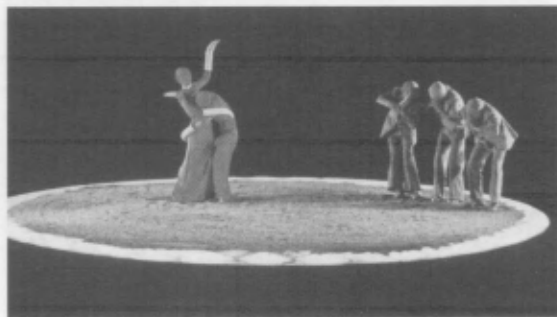
Fora bo saber quina és la postura del Col·legi sobre aquest i altres temes derivats d'un possible resultat positiu de la consulta, sense que es pugui pretextar que aquesta és una qüestió política, respecte a la qual la Junta no té una opinió definida i que actuarà d'acord amb les exigències de cada moment.

Entenem que la necessària adaptació del dret notarial català a una nova situació política hauria de comptar, des dels seus inicis, amb la decidida participació de notaris arrelats al país. En altre cas correm el risc que aquesta actualització ens la facin altres.

Trenta-un degans

Aquest és el nombre de degans que han presidit el Col·legi de Notaris de Catalunya d'ençà la publicació de la Llei de Notariat l'any 1862. Ara les seves biografies han estat recollides en un consistent volum profusament il·lustrat amb fotografies i dibuixos

de les diferents èpoques contemplades. El llibre, pulcrament redactat per dos brillants historiadors vinculats al nostre Col·legi, Laureà Pagarolas i Lluïsa Cases, és de lectura amena i interessant, especialment pel que fa als degans que ja no es troben entre nosaltres, respecte als quals és més fàcil tenir una visió més crítica, desproveïda d'elements hagiogràfics, una visió d'historiador. En aquest sentit, és molt recomanable la lectura de les biografies d'alguns degans del segle XIX i de principis del XX, com ara Félix Maria Falguera, Lluís Gonzaga Soler i Pla, Ricard Permanyer i Ayats. En aquesta darrera es recull una part d'una clàusula del segon testament atorgat pel notari Permanyer davant del seu company Guillem A. Tell i Lafont, clàusula que ja ens agradaria que

hagués creat escola: "Si mis albaceas hicieren anunciar mi entierro y funeral, sobre lo cual manifiesto que lo mejor sería no hacerlo, habrían de efectuarlo en idioma catalán, y en periódicos que se publiquen en catalán, no siendo anticatólicos (...) Protesto formalmente por no haber podido dejar consignada ésta mi postrera voluntad en nuestro idioma nacional catalán, por impedirlo la legislación española a la que está sometida Catalunya, mi única y estimada patria".

En alguna ocasió els autors del llibre descriuen uns fets sense fer esment de les causes que els provocaren. Per exemple: afirmen que Faus va ser un dels dos únics degans que ha repetit mandat en períodes diferents, però no expliquen que la causa

de la presentació de Faus a un tercer mandat l'any 1975, no va ser altra, tal com explicava el degà Puig Salellas, que la d'evitar que entrés com a degà un notari d'ideologia fortament espanyolista.

La lectura de les biografies d'aquets 31 degans del nostre Col·legi posa de manifest, entre altres coses, que aquest és un càrrec que fins a les dues darreres dècades del segle passat, havia estat ocupat gairebé sempre (potser amb les úniques

excepcions del període de la guerra civil, on la Junta Directiva del Col·legi va ser substituïda per un Comitè Directiu -vegeu ÀPOCA número 9 de la primera època- i del deganat de Carlos Fernández Castañeda (1969-1971), per notaris vinculats a la burgesia barcelonina o, en alguns casos, a la d'altres poblacions catalanes. Tanmateix a partir de mitjans dels anys 80 del segle passat la situació canvia: quatre dels últims set degans del Col·legi han

estat notaris nascuts i/o formats fora de Catalunya (Vicenç Font Boix, José Luis Mezquita, José Félix Belloch i José Marqueño). Està per estudiar la influència que aquest fet pot haver tingut en el desenvolupament d'un notariat pròpiament català.

Potser és això el que trobem a faltar en les biografies dels darrers degans del segle passat i de principis de l'actual: una certa ordenació del material que s'ha anat acumulant, ordenació que per a uns

historiadors és gairebé impossible d'efectuar en vida de les persones biografiades. Per tant, això no pot ser imputable als redactors del llibre, els quals, sens dubte, han recollit fidelment els diferents materials que els han estat servits, i ho han fet molt bé.

Algunes qüestions entorn a la Llei 10/2010, de 28 d'abril

Dues són les qüestions que s'han plantejat recentment entorn a l'aplicació de la Llei 10/2010 i que, donada la inquietud que han pogut suscitar entre determinats col·lectius, un

notari d'aquest Col·legi ha traslladat a la Junta Directiva:

1.- ¿Està obligat en Notari, en tot cas, a comunicar les dades requerides per l'OCP (òrgan centralitzat de prevenció del blanqueig), fins i tot en aquells casos en què notòriament, la informació documental sol·licitada (per exemple, un nomenament d'administrador conseqüència d'una compra-venda de participacions, o una adaptació estatutària) sigui aliena a l'objecte de la Llei?

¿No caldria establir les excepcions convenients i, en el seu cas, adreçar-se a l'OCP per tal que, en la sol·licitud d'informació, s'expressin els motius que

determinen la sol·licitud cursada.

2.- Donat que, en algunes notaries, es constata que l'OCP demana, amb insistència, informació documental d'unes determinades entitats i/o persones vinculades, directament o indirecta, al món polític, i que la informació sol·licitada no sembla tenir una relació clara amb l'objecte de la llei 10/2010, caldria valorar si no fora convenient adreçar-se a l'OCP per tal que expliciti els motius que determinen la sol·licitud de l'expressada documentació a aquestes persones i no a altres que també tenen, directament o indirecta, vincles familiars amb el món polític i, en algun cas, també de les altes finances.

De moment, cap d'aquestes qüestions no ha tingut resposta.

Una reforma inevitable

La sentència del Tribunal de Justícia Europeu de 14 de març de

2013, sobre la interpretació de la Directiva 93/13CEE del Consell, de 5 d'abril de 1993, en relació a les clàusules abusives en els contractes celebrats amb els consumidors, fa palès l'important desajust existent entre la legislació hipotecària espanyola i la legislació comunitària en matèria de protecció dels consumidors. La sentència és tota una invitació a reconsiderar l'actual dret hipotecari espanyol a la llum de les normes europees de protecció dels consumidors i, en definitiva, a promoure una revisió de la normativa hipotecària estatal, que haurà de ser contemplada des de la perspectiva d'una clara interdicció de les clàusules que es considerin abusives. En aquest sentit, s'haurà de tenir una especial cura en la regulació dels contractes bancaris d'adhesió –les hipoteques i les pòlisses en són un exemple colpidor-, en l'elaboració dels quals fora molt recomenable establir la intervenció d'uns representants, lliurement designats, dels consumidors.

Mentre estant, d'acord amb la referida

sentència, es proposa, a títol preventiu, incloure aquesta clàusula en les escriptures d'hipoteca i de pòlisses bancàries: “Faig als compareixents els advertiments derivats de la sentència del Tribunal de Justícia Europeu de data 14 de març de 2013 en relació al possible caràcter abusiu dels interessos de demora consignats en aquest document, així com també respecte a la

possible producció d'un desequilibri contractual, malgrat les exigències de la bona fe, que determinen que es pugui estimar raonablement que el consumidor acceptaria les clàusules d'aquest document en el marc d'una lliure negociació individual”.

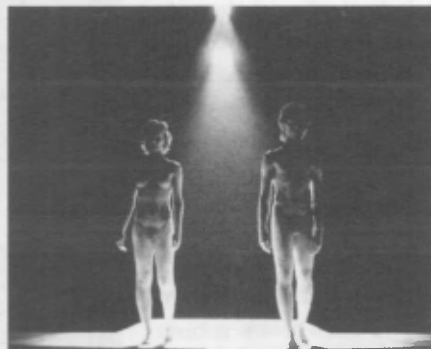
Memòria notarial

Utilitat de les actes de referència

Les actes de referència constitueixen una de les modalitats més emprades d'actes notarial. Mitjançant aquests documents, els interessats efectuen davant notari determinades manifestacions que, per diverses circumstàncies, els interessa que constin en un protocol notarial. El seu contingut pot ser molt variat: al costat d'actes relatives a assumptes més o menys banals, hi ha actes de referència que tenen un contingut especial, com aquelles que, en l'època que el divorci no era permès, atorgaven els futurs contraents, manifestant que se sentien obligats, per diverses circumstàncies, a prestar el consentiment matrimonial. Aquestes actes tenien com a finalitat constituir una prova escrita, reforçada per la intervenció notarial, que pogués servir per acreditar determinats fets o declaracions de voluntat i, en el seu cas, fer-los valer davant de la Justícia.

El Reglament Notarial, com no podia ser d'una altra manera, adverteix que aquestes actes no acrediten la veracitat de les afirmacions fetes pels seus instants, sinó simplement el fet que les citades afirmacions es van efectuar el dia i en la forma que s'indica al document.

Un bon lector d'aquest butlletí ens ha fet arribar un bon exemple d'aquestes actes de referència atorgades durant la dictadura. Són dues actes que, com es veurà, tenien per objecte acreditar el fet

que una determinada persona, llavors estudiant de la Facultat d'Econòmiques a la Universitat de Barcelona, havia participat en un examen de Dret Administratiu el dia 22 de febrer de 1971. El rerafons d'aquest assumpte es dedueix de la lectura de les pròpies actes: la persona en qüestió es trobava detinguda a la Jefatura Superior de Policia de Barcelona d'ençà el dia 22 de febrer de 1971, acusada d'haver participat en una reunió il·legal que havia tingut lloc aquell mateix dia. Es tractava, per tant, d'intentar demostrar que la persona encausada no podia haver participat en aquella reunió considerada il·legal per la Justícia de l'època, ja que el mateix dia s'havia estat examinant de Dret Administratiu a la Facultat d'Econòmiques.

Reproduïm a continuació les dues actes citades, fotocòpies de les quals ens han estat lliurades. De fet les dues actes són complementàries; una -la primera-

és pròpiament un acta de referència, i l'altra és un acta de notificació de les manifestacions efectuades en aquella. Com ara veurem, la primera de les dues actes, datada el 26 de febrer de 1971, recull les manifestacions de dos professors de l'assignatura de Dret Administratiu de la UB, efectuades davant d'un notari de Barcelona, i la segona de les actes conté la notificació efectuada, a instàncies d'un dels professors compareixents a la primera acta, per un altre notari de Barcelona, el dia 27 de febrer de 1971, a la Jefatura Superior de Policia de Barcelona, de les manifestacions realitzades en l'acta del dia 26 del mateix mes. Tot sembla indicar que el primer dels notaris autoritzants -el de l'acta de referència- no va poder o no va voler efectuar la notificació de les manifestacions efectuades davant seu a la Jefatura de Policia de Barcelona i, com sigui que, sense aquesta notificació, la finalitat de l'acta de referència podia quedar frustrada, l'endemà, dia 27 de febrer, es va requerir a un altre notari, Ignacio Zabala, persona llavors propera als moviments democràtics, per tal que practiqués la repetida notificació.

Cal destacar que a la primera acta actuaven com a requeridors dos professors adjunts i un professor ajudant de la càtedra de Dret Administratiu de la Facultat de Ciències Econòmiques de Barcelona, mentre que a la segona acta el requeriment el va efectuar únicament el professor ajudant.

ACTA PRIMERA

NÚMERO

En Barcelona, a veintiseis de febrero de mil novecientos setenta y uno.

Ante mí, A.F.M., Notario del Ilustre Colegio de Barcelona, con residencia en la Capital, COMPARECE:

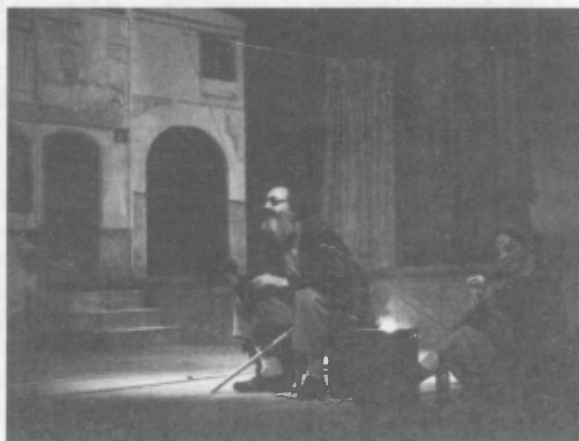
Don J.S.H. (segueixen les dades personals)

Don J.F.J (segueixen les dades personals)

Don L.C.S. (segueixen les dades personals)

Los conozco y juzgo con capacidad para este acto y EXPONEN:

Que habiendo conocido, por referencias de sus alumnos, la detención de uno de éstos, Don R.A.M., en la mañana del día veintidos pasado, y con el fin de coadyuvar al mejor esclarecimiento de los hechos con las Autoridades competentes, dejando constancia fehaciente de algunos hechos de los que son conocedores, por ciencia cierta, los comparecientes, y que pudieran tener relación con la detención de dicho Don R. A., me requieren para que recoja en esta acta las siguientes manifestaciones que hacen a mi presencia:

A) Don F.J.S.H. manifiesta que, en ausencia del titular de cátedra, Don S.M.R., presidió el examen extraordinario de febrero de Derecho Administrativo de la Facultad de Ciencias Económicas de Barcelona, celebrado en el edificio de dicha Facultad, sito en Pedralbes, el día veintidós de febrero de mil novecientos setenta y uno, desde las DIEZ horas hasta las TRECE horas, en que finalizó y que el Sr. A.M. entregó, al finalizar la prueba, el ejercicio escrito, el cual, junto con el de todos los demás alumnos que asistieron a dicha prueba y la practicaron, se encuentra (hi ha una paraula il·legible).

B) Don J.F.J y Don L.C.S. manifiestan que, asistiendo a la celebración de la repetida prueba de examen con el fin de vigilar su desarrollo, comprobaron la asistencia continuada a ella de Don R.A.M. y que, al término del examen, a las trece horas del día veintidós del corriente, comentaron, durante unos diez minutos aproximadamente, diversas preguntas de dicho examen con varios alumnos, entre los que se encontraba el citado señor A., al cual conocen desde hace varios años.

Considerando legítimo el interés de los requirentes, acepto el requerimiento y dejo constatadas las manifestaciones precedentes.

Leo esta acta a los Sres. requirentes, quienes la ratifican y firman conmigo. (Segueixen les signatures)

ACTA SEGONA
NÚMERO

En Barcelona, a veintisiete de febrero de mil novecientos setenta y uno.

Ante mí, I.Z.C., Notario del Ilustre Colegio de Barcelona, con residencia en la Capital, comparece:

Don L.C.S. (segueixen les dades personals)

Y me requiere para que haga entrega al Ilustrísimo señor Jefe Superior de Policía de Barcelona, a efectos de esclarecimiento de hechos y constancia en el atestado policial relativo a Don A.M., de la copia auténtica, que al efecto me facilita, del acta de consignación de manifestaciones formalizada por los señores J.S.H. y J.F.J., autorizada por el Notario de esta residencia A.F.M. el 26 de los corrientes mes y año.

Acepto el requerimiento, y a los fines de formalizar la entrega interesada, lo consigno en la presente que, previa lectura íntegra, firma el compareciente conmigo, el Notario, que doy fe (segueixen les signatures).

DILIGENCIA.- Siendo las once horas y veinte minutos del mismo día del acta que antecede, me constituyo en el lugar en la misma indicado, en donde soy recibido por la srta C., funcionaria de la Secretaría personal del Sr. Jefe Superior de Policía, a la que hago entrega de la copia auténtica del acta aludida y copia simple de la presente acta. Se excusa de firmar, por lo que doy por concluida la presente diligencia, de cuyo total contenido, yo, el Notario, doy fe. (segueix el signe, la signatura i la rúbrica del notari).

A propòsit de l'Enric

Ens han arribat quatre diferents escrits que tenen com a comú denominador -com a pretext- la figura del notari de Vic Enric Costa, recentment traspasat. Per ordre alfabètic: un article de l'escriptor i magistrat jubilat Ponç Feliu, on rememora l'època en que tots dos -l'Enric i Ponç- estudiaven dret i aprenien a viure a Barcelona; les sentides notes que Josep Palmarola, exalcalde de Seva, va llegir el dia de l'enterrament, on reivindica la seva condició de primer client de l'Enric; un altre article, del notari jubilat i cofundador d'Àpoca Gabriel Suau, on fa unes molt interessants consideracions sobre el futur del Notariat, que estem segurs que l'Enric subscriuria sense afegir ni una coma, i un escrit del també cofundador d'Àpoca i membre de la Fundació Noguera, Francesc Torrent, on fa una

colpidora evocació dels orígens empordanesos de l'Enric. La Felicitat Escrivà també s'hi ha volgut afegir a la festa i ens ha fet a mans un poema dedicat a l'Enric.

El primer Enric

Des del món notarial se'm suggereix fer convenient evocació de l'Enric; conveniència que, per a mi, es transforma en necessitat davant el record de l'amic tan antic i entranyable. I com que sens dubte no faltaran gloses sobre la seva excel·lència notarial, que és tant com dir sobre la seva atractiva combinació de solvència tècnica, tracte acollidor i, en fi, general bonhomia, una enorme reculada en el temps em farà possible referir-me a aquells aspectes, no notarial i sí estrictament humans i,

més específicament encara, de primera joventut del noi d'Albons. Una reculada que no abastarà el "*Verges, 50*", del disc de LLuís LLach, però sí la dècada següent.

Vaig conèixer l'Enric els anys 60, en l'anomenat "*decenni feliç*", el de l'emergent socialdemocràcia europea i d'ablaniment dels anys de ferro del franquisme. Llavors, la irrupció del Seat 600 va excitar l'instint motoritzat de molta jovenalla, de tal manera que la que devia ser l'única autoescola

gironina feia setmanal acte de presència a Verges per cobrir les peremptories automobilístiques del rodal. Allà, a la improvisada escola de conducció, vaig veure aquell jove ros, alt i escardalenc, conspicu receptor de les pusil·lànimes mirades de les noies en flor. En assabentar-se que jo havia acabat primer de Dret, em va caure a sobre un xàfec de preguntes, ja que *“jo ara faré el primer curs; vull ser notari”*. I vàrem parlar, parlar, parlar, fins acabar incorporant-se ell al meu escarransit habitacle barceloní, d'ambient gairebé dickensià, al límit entre Sants i Collblanc. Es tractava d'un últim pis, d'escalada considerable pels bellugadissos i enrojolats graons colgats massa sovint de fosc qui sap si per comunitari estalvi de llum. El lloguer de les seves dues habitacions, de dos llits cadascuna, devia significar, molt per sobre de la seva esquelètica pensió, la base de la supervivència de la vídua propietària i

arrendadora. Un muntador i un fresador ocupaven una habitació i l'Enric i jo l'altre. Allà vàrem fer tota la carrera, en un silenci propici, en tenir obrers i estudiants la jornada invertida. Ells es llevaven molt aviat i el seu dormir era d'horari gallinaci, mentre nosaltres ens aixecàvem per assistir, en el millor dels casos, a la segona classe, - normalment a la tercera i penúltima-, sobre quarts de dotze i difícilment anàvem a dormir abans de les dues de la matinada. Quan en LLuís Llach, també de Verges, va anar a estudiar a Barcelona, un any més tard que l'Enric, va allotjar-se, per manca d'espai al nostre, en un altre pis molt pròxim, aquest ja més espaiós i ocupat íntegrament per estudiants. Dir estudiants és en aquest cas expressió purament eufemística. Perquè l'Enric i jo ens adequàvem a les pautes normals de l'època, o sigui, tallar les fulles del llibre de text durant el primer trimestre; destinar al segon a fullejar-los, per a intentar assimilar, el darrer trimestre, amb frenesí i caos màxims, també el màxim que es pogués de tot allò. Però almenys embrutíem els llibres; es veien prou grapejats i amb fulls oliosos o esparracats.

L'Enric i jo pràcticament cada vespre passàvem a buscar els del pis veí per anar a sopar tots plegats (i per després fer llarguíssimes partides de cartes, de *“botifarra”*), a un restaurant de treballadors, a 24 pessetes el menú. I sempre ens costava creure el que diàriament veiem; era massa casualitat; allò anava contra tota estadística. No podia ser, per la llei dels gran nombres, que ni una sola vegada, és a dir en cap de les centenars d'ocasions que vàrem aparèixer per allà, no trobéssim mai,

absolutament mai, a cap d'ells amb un llibre a la mà. I és que allò era una festa continuada, perenne, amb la guitarra infatigablement sonant i una timba sempre operant. *T'imagines que ens hagués tocat un pis com aquest?*; no haguéssim passat mai del primer curs, comentàvem sovint amb l'Enric. Més tard vaig saber que un d'aquells "estudiants" sembla ser que, amb els anys, va aprovar alguna assignatura, fet que judico de mèrit màxim.

No cal dir que no teníem mai ni un duro. És clar que en una ocasió, vàrem quedar atònits en comprovar, repassant la cartellera, que aquell dia no podíem anar al cinema perquè no ens quedava, en tot Barcelona, ni una sola pel·lícula per a veure. I ja que parlem del setè art, bo serà recordar l'ocasió en que l'Enric i jo vàrem anar al cinema, a "Barcelona" (érem tan perifèrics que així anomenàvem els desplaçaments al centre) i que en tornar vàrem haver de caminar, en una nit inclement, els potser set quilòmetres que separaven un cinema de la Via Laietana del nostre pis de Collblanc. Cadascun de nosaltres va confiar temeràriament en la solvència de l'altre, que no va arribar pel preu dels dos bitllets del tramvia de retorn.

Però com que no només de cinema vivia l'estudiant, hilarant s'esdevé també el record de la "*claque*" del teatre. Als despistat caldrà dir-los que llavors molts locals destinaven un espai, a les darreres files del galliner, per a espectadors que accedien de franc a veure l'obra, si be, en contraprestació, havien d'aplaudir-la, fos bona, plausible o catastròfica amb vehemència màxima. L'Enric no sempre era dòcil com corresponia a les exigències de l'acomodador quan

aquest darrer veia que els decibels dels nostres aplaudiments no s'ajustaven al "*pacta sunt servanda*". I més d'un cop restà silenciós, però discolor i rebel, als seus impropis, quan deia allò de "*¡a aplaudir con ganas, coño! ¿ qué os habéis creído, desgraciados?, entráis gratis y encima, con las palmas quietas; a la próxima os echo a todos!*".

En fi, l'anecdolari de l'*estudiantina* seria infinit. Per exemple, quan del tot somnolents, anàvem a la Facultat, fèiem sempre la mateixa caminada (estalviant, de passada, el bitllet del tramvia) i en marcava l'horari l'entrenament del Barça. Llavors, (estàvem molt lluny de l'actual follia social-mediàtica), els accessos al Camp Nou s'obrien a quarts de deu i ningú no ens impedia seure a la tribuna, fins i tot a la llotja, per a presenciar alguns virtuosismes futbolístics que ens deixaven garratibats, ja que el primer equip entrenava a l'estadi mateix. Els dijous, arribar a temps a la tercera classe era vana il·lusió, atesa la prioritat absoluta atorgada "*a limine*" al setmanal partit entre titulars i suplents. Per a l'Enric era una fita sagrada. Aquell assaig general, aquells assaig de càntic en el temple dels seus amors, li generava no només l'habitual pessigolleig del que és plaent; també fiblades de passió davant un taloneig importat de Copacabana o una voleia no per enèrgica menys estètica.

La "*Universitas*" clàssica era llavors present a la Facultat i encesos debats peripatètics al voltant del premiat edifici de Fisas substituïen sovint les classes més tedioses. Fins i tot, una Facultat substituïa a l'altra. No ens va tocar gaire bona fornada pel que fa al professorat de Dret i, encara que molt menys l'Enric,

jo sí canviava sovint àtones lliçons jurídiques mancades d'una mínima espurna per les exposicions brillants, rutilants, d'Econòmiques, Facultat que llavors tallava el bacallà gràcies a unes anyades professorals estel·lars (Sacristán, Estapé, Jordi Nadal, etc).

I ja que parlem d'Economia, la de l'Enric i meva, indigents per igual, revifà els darrers anys amb la força d'una robusta heura grimpadora en trobar amb molta fortuna un sorprenent corn d'or. Perquè en aquest país tot és possible; també que filosofia del dret i medicina interna es considerin disciplines bessones, d'exercici indistint. Tant que un metge, parent meu remot, em contractà i, al seu torn, també a l'Enric, que, exultant, m'estigué eternament agraït. Era un doctor molt afamat que durant els primers trimestres de cada curs escolar passava revisió mèdica a l'alumnat més distingit de Barcelona i rodalies. Feia desplaçar als distints col·legis dos o més equips mèdics per a examinar la mainada. A nosaltres, disfressats amb una bata blanca, ens tocava tallar-los, mesurar els tòrxs, prendre la pressió i –fent-los bufar- mesurar també la seva capacitat pulmonar. No recordo si ens tocava a raó de dos o tres pessetes per alumne despatxat; una autèntica picossada que significava la nostra opulència per a la resta del curs i de l'any.

I com que no només de pecúnia viu l'home, s'ha d'afegir també que l'Enric fou objecte "*avant la lettre*" d'un fenomen avui mediàticament tan capdavanter com és el de l'assetjament sexual. Segons em comptà fou, però, de baixa intensitat, en limitar-se a un únic episodi. És clar que, poc o

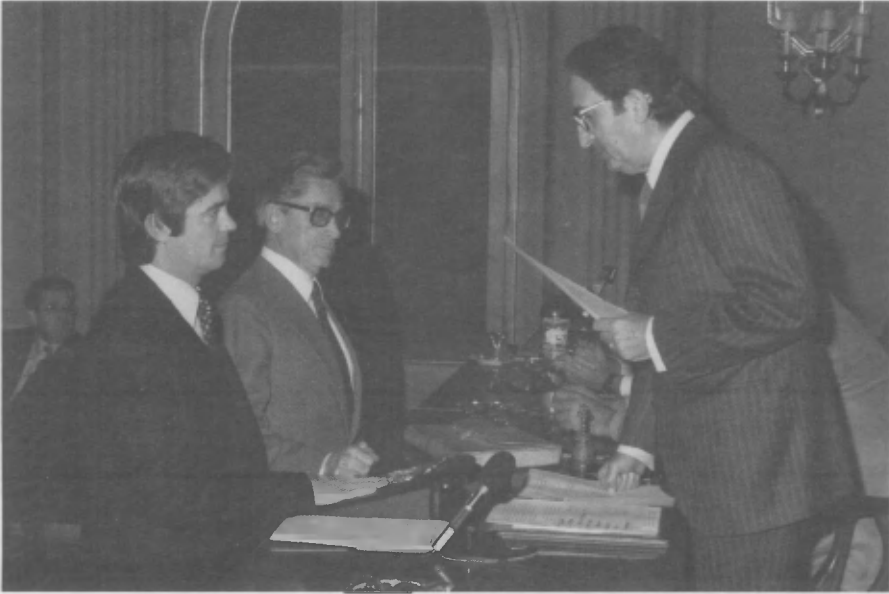
molt, es veia a venir. Fins mirades tan imberbes, clamorosament inexpertes i de nul·la capacitat escrutadora com la nostra havien escatit alguna cosa. Ara bé, la nostra candidesa no esdevenia incompatible amb el pressentiment d'alguna tronada eròtica per part de la carestiosa – també en aquests afers-vídua i regenta del pis. L'eterna mirada de mel de la freturosa dona s'adreçava sempre a aquell noi tan alt, tan prim, tan fi, tan rosset, tan polít, tan assenyat i ponderat, tan educat i acollidor, i que tenia, sobretot, aquella esclatant joventut que sobreeixia arreu, capaç de desfermar, per tant, tota mena de turbulències en l'assedegada mestressa.

–*"Ostres, m'ha dit, que el seu llit estava a la meva disposició; així mateix, per les bones, sense més preàmbuls. Qualsevol dia m'atacarà; hauré de marxar d'aquí. De moment he sortit per petaneres, fent veure que no havia sentit res i dient-li que m'esperaven i que tenia pressa"*, em comentà un Enric d'ulls cavallars. Vaig aconsellar-li que es calmes, que prenguéss til·la, però que no fugís, que oferís a la bona dona una oportunitat de contenció redemptora. I vaig encertar de ple perquè d'ençà la nostra mestressa actuà amb una dignitat pregona. Mai més cap requeriment, mai més la menor insinuació; fins i tot s'apagaren les mirades ensucrades...I sense cap ressentiment vers el seu amor secret.

En fi, ja he dit que l'anecdotali podria ser inacabable.

I després de l'*estudiantina*, Notaries. Resulta que ell – que sempre havia tingut un sentit de l'economia del temps molt superior al meu- havia esmerçat els estius fent milícies (jo m'ho passava

massa be per perdre'n dos, més el període de comandament, ja d'alferes o sergent, pel que vaig preferir, acabada la carrera, engruixir la *soldadesca* complint amb la Mare Pàtria d'una tirada, si be tenint cura de suspendre una assignatura per a garantir-me els conseqüents permisos per acudir, des de Melilla, als exàmens de febrer, en què tampoc convenia aprovar, i el de juny, aquest sí segon i últim). Això provocà que l'any d'avantatge que portava a l'Enric quedés així neutralitzat i, en tornar jo de l'Àfrica, vàrem anar tots dos a veure un preparador de notaries, que va pintar-nos un futur apocalíptic, dantesco. Jo vaig recular a l'acte, esverat. Allò requeriria més paciència que la de Jacob, mentre no es convertís en l'eterna peregrinació de Sísif. L'Enric, en canvi, capcot, entomà la pesada roca. Amb una mena de fatalisme resignat i amb franciscana paciència. També

amb consciència de que, des de l'estadi placentari, tenia ja la fita de notari del tot dibuixada; seguiria, impertorbable, el camí traçat. Mai no se'n representà, ni per un segon, cap més. Així va començar el costerut camí, un Gòlgota del qual no vull recordar-me'n. Ni tampoc tu, Enric. I menys ara que reposes en pau, veient els ubèrrims fruits que has fet florir arreu amb la teva tenacitat admirable. Sí, descansa en pau, vell amic. I navega, ves onejant pel darrer blau, ara que aigua i vent són sempre clements. Pel darrer blau cap al primer sol, sempre en direcció al Cap Súnion. Així, mentre jo també hi viatjo, t'evocaré de lluny amb un crit d'alegria, amb el teu record feliç de sal exaltada.

Ponç Feliu

El primer client

Enric, vaig ser el teu primer client a la teva notaria de Torelló. Em va impressionar la teva joventut; cap dels dos podia pensar en aquell moment la relació de confiança que arribaríem a tenir amb el temps.

Amb els anys he tingut l'honor de ser el teu amic, i el goig i la confiança de tenir al meu costat un immillorable professional.

Podria explicar moltes anècdotes de la nostra relació, però avui voldria deixar palesa la meva admiració per les teves conviccions, La Família, els amics –especialment en Lluís-, la teva

professionalitat com a notari i com industrial, l'Empordà i el país.

Enric: teníem un viatge pendent, una sortida de Cadaqués amb el teu vaixell per fer un recorregut per aquests paratges de la costa que tant estimaves. Aquest viatge queda pendent. Jo prego per tu i, egoïstament, et prego que des d'aquest nou lloc on et trobes, vetllis per mi.

Josep Palmarola

Notaris com ell

El divendres dia ú de març passat el diari "La Vanguardia" publicava l'esquela del nostre estimat amic i company, notari de Vic, Enric Costa Pagès, a.c.s.. Just l'endemà, a la secció d'opinió del mateix diari, el senyor Xavier Sala Martín, professor de les Universitats de Colúmbia i Pompeu Fabra, va publicar un article amb el títol de "A Espanya hi ha massa advocats". L'autor de l'article parteix d'una dada tretta de "The Economist" segons la qual Espanya, amb un 75%, lidera el rànquing de polítics la professió dels quals és la d'advocat, cosa que el fa pensar si aquest fet té a veure amb els problemes de l'economia del nostre país.

Per començar, el professor troba dues raons per fonamentar el seu pensament: la primera, de caire general, és que la gent d'una mateixa professió tendeix a veure les coses d'una manera semblant i aquesta manca de riquesa intel·lectual redueix la creativitat a l'hora de trobar solucions als problemes de la societat; la segona, més particular i específica, és que, defensant els seus interessos, els advocats creen uns "sistemes econòmics i legals extraordinàriament complicats en que per moure-s'hi tothom té la necessitat de contractar-los a ells. Així... construiran un sistema fiscal de tanta complexitat que obligaran les empreses i els particulars a contractar advocats fiscalistes... Faran que gairebé tots els mercats, des del financer fins a l'alimentari... estiguin ultraregulats... Crearan professions especials en que uns

advocats anomenats notaris cobraran quantitats obscenes simplement per posar segells en documents. I obligaran a demanar permís per fer qualsevol cosa".

La conseqüència que en treu és que el conjunt de barreres que tot això suposa perjudica l'economia i per acabar-ho d'adobar fa que "en un país on els juristes tenen molta feina hi haurà molts joves que estudiaran Dret en lloc de coses més útils... És a dir, una part de talent del país es desviarà cap a activitats improductives... tot apropiant-se, de passada, de les rendes dels altres... I arribats aquí -acaba el professor- em torna a venir al cap la pregunta de si el problema no deu ser que a Espanya hi ha massa advocats".

Després de llegir aquest article no vaig poder deixar de pensar en l'Enric, model de discreció, professionalitat i honestetat, per a la memòria del qual trobava ofensiva la idea apuntada en aquell article de que els notaris, com l'Enric, cobren quantitats obscenes simplement per segellar documents. A ell van dedicades aquestes línies escrites amb la millor voluntat encara que no siguin tan encertades com ell mereix.

Moltes de les anteriors afirmacions del professor Sala, per polèmiques, provoquen una primera reacció de defensa als professionals al·ludits. La va fer el dia set de març següent, en una carta al mateix diari, el senyor Pedro L. Yufera Sales, Degà de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, destacant, entre d'altres arguments,

que “l’advocacia actua com a garant d’un sistema de drets i obligacions irrenunciable sense el qual cap societat no podria avançar ni prosperar”. No es pot més que estar-hi d’acord: els advocats i els juristes en general, com les altres professions, són importants en una societat justa i avançada; i afirmar que un excés d’advocats a la política és causa dels problemes de l’economia espanyola és tan caricaturesc com dir que un excés de metges a l’administració pot agreujar els problemes de salut del país.

És cert, com també fa constar el professor Sala, que té sentit que una part dels parlamentaris siguin advocats perquè, al cap i a la fi, qui redacta les lleis ha de saber de lleis. Però això no pot fer-nos creure, al meu entendre, que els redactors de les lleis i normes que ens governen siguin els inspiradors de les mateixes. Les persones que dirigeixen la política en tots els seus aspectes i la canalitzen i porten a terme a través de les normes són avui més que mai els economistes, els financers, els que detenen el poder econòmic de veritat, molt més que els juristes, sense oblidar la col·laboració inestimable dels agents que han conformat el sistema de les anomenades noves tecnologies entre els quals no crec que hi abundin els advocats, els notaris i altres juristes en general. El paper d’aquests darrers em sembla cada cop més secundari i subordinat als poders econòmics i financers que tenen molt més a veure en els problemes de la societat d’avui en dia.

Tant o més esbiaixada em sembla l’afirmació de que els notaris, emanats del monopoli de la política per part dels advocats, “cobraran quantitats

obscenes simplement per posar segells en documents”. Els honoraris notarials caldria donar a conèixer abastament que els fixa l’Administració mitjançant aranzel; que l’actual es va aprovar per R.D. 1426/1989, de 17 de novembre, a proposta, entre d’altres, del Ministre d’Economia i Hisenda, aleshores el gens sospitós Sr. Josep Borrell Fontelles; i que posteriorment ha anat sofrint contínues i importants rebaixes. Pel que fa a l’expressió “simplement posar segell en documents” es desqualifica per si mateixa i constitueix un doble menysteniment, tant per al document (públic) com per al notari, fruit del desconeixement o de la mala fe, impropis d’un professor universitari.

I com que els fets il·lustren més que els arguments teòrics el desencert d’aquelles paraules, basta veure el nombre de jubilacions anticipades i notaries vacants que d’un temps ençà van augmentant per tot arreu, la major part de les quals no s’expliquen si els notaris cobren quantitats obscenes simplement per enganxar segells.

Però malgrat tot, les opinions del professor Sala mereixen algunes reflexions més.

En primer lloc, i pels motius que siguin, és cert que patim una exagerada producció normativa. Segons un treball del Sr. Luí Zarraluqui, President del Sr. Luí Zarraluqui, President d’Honor de l’Associació Espanyola d’Advocats de Família, publicat a “**Abogados. Revista del Consejo General de la Abogacía Española**”, número 49, citant informació facilitada per **Aranzadi**, les normes vigents a Espanya a finals del 2005 arribaven a la suma de 344.554 i els anys posteriors han continuat creixent, tant les estatals

com les autonòmiques, la qual cosa dificulta el seu coneixement i posa en perill el principi de seguretat jurídica; i a nivell burocràtic, recentment hem sabut que una empresa catalana per obtenir una determinada llicència va necessitar fins a deu informes tècnics i administratius. Crec que la nostra societat agrairia una legislació més senzilla, més clara i més ajustada a les nostres circumstàncies; per posar un exemple, ja que ens toca de prop, no cal més que pensar en la relativa a l'habitatge, la fiscal o la societària.

En segon lloc, i ja amb referència especial al Notariat, no és acceptable que la funció dels seus membres sigui percebuda, amb una o altra intenció, de la manera apuntada pel senyor Sala. Cal reforçar el valor de l'instrument públic i potenciar el contingut jurídic que, fruit de l'estudi dels problemes i de l'assessorament al ciutadà, incorpora de creativitat l'autor del document, que és el notari. En aquest sentit, podria ser útil plantejar una diferència entre els documents que el notari autoritza en el sentit que n'és l'autor i aquells altres documents en els que el notari hi intervé però li venen gairebé del tot formulats i amb escàs o nul marge d'influència. En els primers, el notari és protagonista; en els altres, una mena de testimoni privilegiat. Al ciutadà no se li escapen aquests matisos i en treu les seves pròpies conseqüències. La consideració del notari per part del ciutadà segurament és molt favorable quan aquell li resol els problemes de

dret civil relatiu a la persona, els drets reals, contractes, família o successions o de dret mercantil que afecten als emprenedors, empresaris individuals, petites i mitjanes empreses. En canvi, no estic tan segur que el mateix ciutadà tregui una opinió tan favorable quan el notari amb prou feines pot informarlo i assessorar-lo en operacions en les quals intervé sense més possibilitat que signar o no, incorporades a un document redactat exclusivament per entitats bancàries, financeres i grans empreses. Particularment, en termes de productivitat, sempre m'he sentit més útil autoritzant un testament, uns capítols matrimonials o una herència; i amb sinceritat, penso que els primers documents fan que es mantingui l'estima social de la nostra funció mentre que els segons si més no l'erosionen i poden acabar en el no res, com va passar en el seu dia amb els protestos de lletres de canvi; però en qualsevol cas és important rehabilitar el valor de l'instrument públic tan malparat i rebaixat en bona mesura del seu contingut a la categoria de presumpcions per la tristament coneguda sentència del Tribunal Suprem

de 20 de maig de 2008. Cal esperar que la futura Llei de Seguretat Jurídica Preventiva ajudi a millorar la situació.

Per acabar, cal fer alguna referència a la retribució notarial (obscena segons l'articulista) que fixa l'Administració Pública mitjançant aranzel. És opinió generalitzada dins la nostra societat que els notaris guanyen quantitats exagerades. Aquesta percepció avui més que mai és incerta i injusta i, atesa la finalitat de l'aranzel com a retribució d'una funció pública, hauria de preocupar en primer lloc a la pròpia Administració per moltes raons. Els recursos econòmics destinats al finançament de la funció pública notarial en tota la seva amplitud, encara que procedeixin dels seus usuaris, no es poden considerar com a simples honoraris professionals i l'Administració ha de controlar la seva percepció amb criteris de justícia, equitat i equilibri. La seva estructuració actual distingint entre documents de quantia i documents sense quantia, en una societat com la nostra, demana una revisió. La supressió de l'antic torn de repartiment de determinats documents, gairebé tots ells de quantia, el freqüent escamoteig del dret a la lliure elecció de notari, els canvis econòmics experimentats per la nostra societat, tot i el seu actual retrocés, la conflictivitat creixent de les relacions humanes i altres causes que es podrien enumerar fan d'aquella una distinció tan obsoleta com injusta. El subsidi d'uns documents amb càrrec a uns altres comporta el risc d'uns despatxos acaparadors de documentació ben remunerada en perjudici o desinterès per la documentació mal retribuïda que no basta per la subsistència d'alguns despatxos menys afortunats. Aquests

desequilibris cada cop més visibles comporten desprestigi social de les oficines notariales i un panorama afegit de notaries vacants que hauria de preocupar a la nostra Administració. Potser és hora de revisar els aranzels sense perjudicis ni complexos prenent en consideració no tant el contingut econòmic del document com la seva transcendència jurídica, la seva dificultat, l'estudi que comporta o el temps de la seva elaboració. Un document públic de qualitat mereix una retribució justa i adequada a la seva utilitat. L'actual sistema porta, a més de les conseqüències apuntades, a una desafecció (comprensible humanament però mai professionalment) pels documents sense quantia amb alguns efectes que ja s'han posat de manifest i per a mostra valgui un botó: uns emprenedors del nostre país han impulsat una plataforma en línia, *Testamenta.com*, que facilita la realització de testaments de manera electrònica i que l'any 2014 preveu facturar uns 200.000 euros.

Tornant a l'article comentat, algunes de les afirmacions que conté ens poden semblar injustes, incertes o fins i tot grolleres, però més val tenir-les presents. La funció notarial, malgrat alguns excessos, principalment arran de la desbocada contractació bancària d'anys enrere i mereixedora d'una seriosa reflexió, gaudeix encara d'un cabal de confiança ciutadana suficient per pensar que un Notariat reforçat i independent, amb cost equilibrat, pot continuar prestant un servei digne i útil al nostre país.

Gabriel Suau Rosselló

Els orígens i la identitat

Amb l'Enric m'ha lligat una profunda amistat, fonamentada en una quàdruple complexitat. En primer lloc, la nostra professió de notaris, que ell ha exercit sempre d'una manera vocacional, tradicional i senyorívola; en segon terme, el comú origen familiar de pagès; també ens ha unit la mútua procedència empordanesa i, en fi, la coincidència en la defensa del dret, de la llengua catalana, del notariat català, de la nostra cultura i del nostre país, la sobirania del qual hem desitjat. Ell no l'ha pas vista. Esperem veure-la nosaltres.

L'Enric va néixer a Albons, poble del Baix Empordà ja en el límit amb l'Alt, el dia 8 de gener de 1946. Els seus pares, Joan Costa Gallart i Àngela Pagès

Quer, eren petits propietaris agrícoles. Els seus avis Esteve, jutge de pau, i Teresa eren masovers del castell d'Albons, i a l'estiu de 1935 presenciaren una relació indiscreta posada de manifest amb motiu d'un accident automobilístic que patí la baronessa Maud Thyssen-Bornesmiza i el príncep rus Alexis Mdivani, que aleshores era cunyat del pintor Josep Maria Sert i morí en el sinistre, quan tornaven cap a França des del mas Juny, a la platge del Castell de Palamós.

L'Enric era el fill primogènit del matrimoni. Ara bé, no es compleix la tradició segons la qual l'hereu restava a la casa i el trobem estudiant el batxillerat als Maristes de Girona. Fins a principis dels anys setanta només hi

havia Institut a Figueres i a Girona, i el destí de molts estudiants era anar interns als Fosos de Figueres, al Col·lell o als Maristes de Girona. Després proliferen les acadèmies i apareixen les sucursals dels esmentats instituts i els Col·legis Lliures Adoptats (La Bisbal, Palafrugell, ...), que produeixen un vertader *boom* estudiantil: jo sóc un producte d'aquests anys, mentre que l'Enric pertany a l'etapa immediata anterior, en la qual estudiar era una heroïcitat que literalment t'excloïa del territori. Avui sembla mentida recordar-ho, però a l'Empordà, un cop feta la comunió solemne als 12 anys, ja s'anava a ballar a Can Met de La Bisbal o a la Sala de Torroella. Els que estudiaven interns quedaven al marge, de manera que a l'estiu solien ajuntar-se els diversos *despenjats* dels pobles veïns. Així neix l'amistat de l'Enric amb en Lluís Llach, que estudiava als Fosos, i amb en magistrat Pons Feliu. Recordava l'Enric com la mare d'en Lluís, mestra de Verges, els duia sovint en cotxe (i amb un cert perill de patir un accident, ja que la senyora era una pèssima conductora) fins a l'Estartit, una de les meques de la marxa empordanesa. Pocs temps després els trobem estudiant a Barcelona, on en Llach, estudiant atípic i gran jugador de botifarra i del set i mig, fa els seus primers passos a la nova cançó amb l'ajut de tota la trama empordanesa. L'Enric i en Lluís festejaven a les dues germanes Miralbell i a casa dels sogres s'hi anava sovint a veure els partits del Barça. La Mariona i l'Enric es van casar poc després d'acabar ell la carrera, mentre preparava les oposicions a notaries. Amb motiu de la darrera malaltia del seu sogre, l'Enric estudiava

a casa seva per tal de fer-li companyia. Es va prendre la preparació amb una certa parsimònia i la simultaniejà amb el treball d'oficial en la notaria del seu oncle, el notari Boi Pagès. La Susagna és la seva filla (podríem dir *prenotarial* i la Blanca i els bessons Ernest i Albert, els fills *notarials* del matrimoni.

Molt s'ha dit sobre l'origen rural de les terres de ponent dels notaris Faus, Roca Sastre i Porcioles; a les terres de Girona hi trobem un altre grup de notaris de procedència rural, com ara Lluís Fort pare, Josep Maria Puig Salellas, Robert Follia Camps i Boi Pagès Quer. Amb l'Enric, a aquests orígens s'hi superposa indubtablement la tradició familiar del seu oncle notari, que sempre fou el seu exemple.

L'Enric ha estat un notari de poques notaries: dos anys i mig a Ponts, quasi vint anys a Torelló i la resta a Vic. Tota una vida a l'Osona. Ha arrelat al territori practicant un cert distanciament social per a complir millor la seva comesa i preservar la imparcialitat. Només ha tingut una certa enyorança quotidiana de la bonança climàtica i del cel i la llum de l'Empordà, que satisfieia molts caps de setmana a l'Escala, malgrat la tramuntana, que pels empordanesos no suposa cap problema.

Ha enllaçat amb la professió dels seus pares conreant vinyes i bastint un celler a Porrera, al Priorat, en companyia d'en Llach. La terra produeix un efecte primari i tel·lúric que acompanya, a qui el pateix o gaudeix, tota la vida i que ben bé podem comparar-ho a l'afany dels lletraferits per escriure.

L'Enric ha treballat i lluitat des de l'Àpoca i des d'altres instàncies i institucions i moviments cívics pel

desenvolupament del català, del nostre dret, de la nostra cultura, i del futur del nostre país. I també amb fundacions de filantropia de base territorial més allunyada. Ha estat un excel·lent amic, mesurat i assenyat en l'aspecte personal, familiar i professional, un ciutadà

honrat i polièdric i, per damunt de tot, una bona persona, l'exemple del qual en acompanyarà la resta de les nostres vides.

Francesc Torrent

Un poema de Felicitat Escrivà

Vosaltres,
que heu sentit cantar Lluís Llach,
que esteu llegint Martí i Pol,
que heu vist Cyrano-Flotats
i algun cop fullegeu Àpoca,
vosaltres coneixeu l'Enric,
el nostre amic Enric.

Vosaltres,
que no trepitgeu cap teatre,
que us en foteu dels poetes,
de les cançons catalanes
i de les revistes com Àpoca,
què poc sabeu de l'Enric,
què poc dels notaris de Vic!

L'herència de Jaume Balmes: la biblioteca

1.- INTRODUCCIÓ

L'historiador Hilari Ragner, al seu llibre "Ser independentista no és cap pecat" (Claret, 2012) dedica un interessant capítol, segurament el més interessant de tot el llibre, a glossar el catalanisme temperat de Jaume Balmes. Hilari Ragner lamenta que Jaume Balmes hagi estat convertit, per la ultradreta espanyola, en un dels seus ideòlegs preferits. Ragner defensa que Balmes va ser molt obert en política i en religió i un catalanista moderat. En aquest sentit cita una frase de Torras i Bages, que a l'últim apartat de "la Tradició Catalana" afirma que el pensament filosòfic, polític i social de Balmes estava determinat, entre altres factors, per l'amorosa memòria de la cristiana llibertat de la democràtica terra catalana.

En concloure el capítol dedicat a Balmes, el pare Ragner diu que "en els escrits de Balmes sobre Catalunya hi ha una certa contradicció. Balmes no és tan coherent com molts es pensen. El canonge de Vic Luis Cura Pellicer afirmava que su *visión intelectual era literalmente biocular*".

Hilari Ragner entèn que en els escrits de Balmes es poden trobar dos nivells de la seva personalitat: quan argumenta contra els independentistes (però escrivint de cara a Madrid) ho fa amb calma, amb una lògica freda i serena, amb el suposat realisme del que pensen

que la independència seria magnífica si fos possible. En canvi, quan parla de l'opressió que Catalunya pateix ho fa amb passió i quasi amb ràbia. Balmes tenia, diu Ragner, la monarquia al cap i el cor a Catalunya.

Pel que fa a l'ús de la llengua catalana en els escrits balmesians, Hilari Ragner destaca que Jaume Balmes només ens ha deixat en català dues poesies (una dedicada a Valentí Llorer –"Jo ja't dich, no'm vénen ganes/de tornar-me castellà/i em semblan valents pavanases/els que volen oblidar/les paraules catalanes"- i una traducció d'un himne del breviari) i els seus testaments hològrafs, que són objecte del present estudi.

A continuació es reproduïxen, en primer lloc, els tres testaments de Jaume Balmes (els dos hològrafs i el tancat, tots tres redactats en català, si bé el darrer no es troba escrit per Balmes) i, al final, es farà un resum de l'herència deixada per Balmes, integrada bàsicament per la seva biblioteca.

La versió d'aquests testaments és la que es troba reproduïda al Volum I de les Obres Completes de Jaume Balmes, edició ordenada i anotada per el P. Ignacio Casanovas, S.J. (Biblioteca Balmes, 1925), que m'ha estat gentilment facilitada pel director i la secretària de la Biblioteca Balmesiana, el reverend Dr. Ramon Corts, pbro., i la Srta. Cecília Vives.

2.- PRIMER TESTAMENT HOLÒGRAF ⁽¹⁾

Lo infrascrit, Jaume Balmes, Pbre., considerant la inestabilitat de la vida humana, he cregut convenient consignar en aquest paper la següen declaració:

1. Elegesch per mon hereu i successor universal á mon germà Miquel Balmes, per després de la mia mort.

2. Vivint mon estimat Pare, queda obligat dit Miquel Balmes a passarli dos doplas de quatre anuals, si es que ho necessita i ho demana per son sustento. Pero si mon Pare no les damana durant sa vida, y no se aplican per son sustento, no vull que ningú puga demanarlas com a successors de ell.

3. A cada una de mas germanas les lego cinquanta lliuras, per una vegada solament.

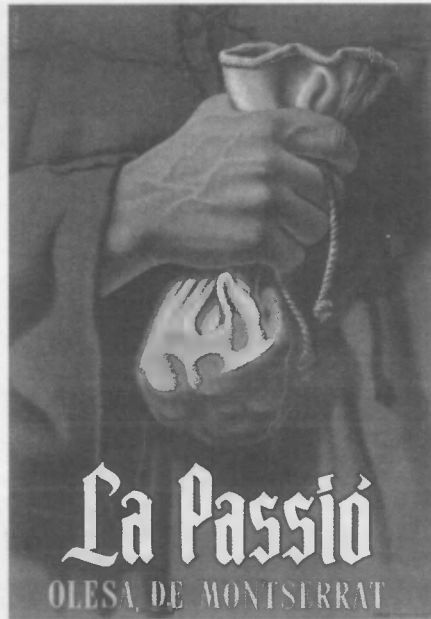
4. Per inteligencia de qualsevol que lleigesca aquest paper, declaro que això se ha de entendre per una decaació de lo que vull que se fasia després de la mia mort, en cas que jo no fasia altre declaració o no modifiquia, o anul·lia la present, com aixís queda en ma libre voluntat.

5. Dit Miquel Balmes queda obligat a pagar tos los deutes á que sápigam que está afecta la mia herencia.

Y perque constia alló ahont convinga, ho firmo de ma propia ma, en la ciutat de Barña als 19 de Decembre de 1841. Jaume Balmes Pbre.

Aquest paper se firmá en presencia de mon amich Joseph Cerdá, a qui vas demanar com a testimoni, i per fer més fe hi anyadís la sua firma.

Per súplica del declarant, en la mateixa fetxa y en sa presencia firmo jo. Joseph Cerdá.

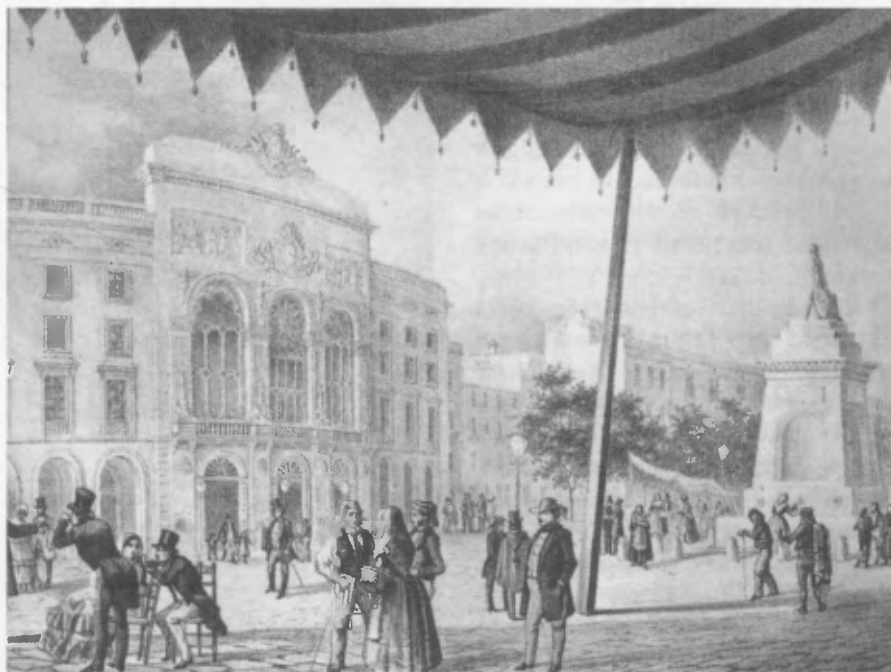

3.- SEGON TESTAMENT HOLÒGRAF ⁽²⁾

En nom de Deu sia, Amen. En la ciutat de Barcelona, als cinch de Agost de mil vuit cents cuaranta y tres.

Yo, Jaume Balmes y Urpiá, Pbre., fill illegítim y natural de Jaume Balmes y de Teresa Urpiá, conyugeses (sic) difunts; estant per la gracia de Deu sa de cos i de enteniment, fas y ordeno lo present meu testament, del qual elegesch per marmessors y executors a Miquel Balmes, sombreroer, resident en la ciutat de Barcelona, germá meu, i a Joseph Cerdá, pagés de la parroquia de Centellas, als quals dono ple poder per cumplir i executar lo present meu testament, conforme aquí trobaran disposat y ordenat.

Primerament vull que tots mos deutes sian pagats i las injurias satisfetas de mos bens, breument atesa la veritat del fet y evitant, si posible será, contestació judicial.

Item: deixo a la disposició de mos sobredits marmessors la sepultura de mon cos, com y també los sufragis que s'hagien de celebrar per la mia ànima.

Y deixo i llego a ma germana Magdalena Balmes, cinquanta lliuras moneda barcelonesa, per una vegada solament.

Y deixo i llego a Ana Balmes, doncella, germana mia, dos mil lliuras moneda barcelonesa per una vegada solament, pero ab la expresa condició que, si dita Ana morís sens haber disposat de dita quantitat y sens fills llegítims i naturals, les ditas dos mil lliuras quedian totes a favor del hereu que baix designaré.

Y de tots los altres, empero, bens mobles e immobles haguts y per haber, noms, veus, drets y accions, que me pertañen o me pertañeran ara o en

lo esdevenidor, per cualesvols titols, causas y motius, instituesch, y hereu meu universal fas a mon germá Miquel Balmes, sombrerer, actualment habitant en la present ciutat de Barcelona, tot a sas llibres voluntats.

Y aquesta es la mia voluntat, la cual vull que valga com a testament, y si valer no pogués com a testament, vull que valga com a codicil, o com aquella especie de última voluntat que millor valer puga o podrá, revocant com revoco qualsevols especies de testaments, codicils o altres classe de últimas voluntats que tingués otorgadas en poder de cualesvols notaris antes de la entrega del present meu testament. Y para que constia ho firmo de la mia propia ma en Barcelona als 5 de agost de 1843. Jaume Balmes. Pbre. Rubricat.

4.- EL TESTAMENT TANCAT ⁽³⁾

En la ciutat de Vic, a los 27 de junio de 1948. D. Jaime Balmes, Pbro habitando en esta ciudad, estando detenido en cama por cierta indisposición corporal, empero por la gracia de Dios con claridad de potencias y firme palabra, entregó a mí el infrescrito Notario, esta plica cerrada en la que dijo estar contenido su último testamento escrito de mano agena y firmado por la suya propia, que quería que valiese por testamento o por aquella especie de última voluntad que en Derecho valer pueda, revocando todos los testamentos y otras especies de última voluntad que hubiera hecho hasta el presente. Cuya plica quiere que sea custodiada en mi poder y, seguido su óbito, abierta y publicado en la forma de Derecho el testamento que contiene. Y conocido el testador por mí, el infrascrito (...) D. José Vilabella, Notario de esta ciudad, firma de su mano junto con los testigos que ha pedido y rogado y lo fueron Don Mariano Bojans, hacendado, y Pedro Castañer, tejedor, vecinos de Vic. (segueixen les signatures)

“En nom de Deu sia amen. Jo Dr. Jaume Balmes, Pbre. natural y actualment habitant en la ciutat de Vich, fill legítim y natural de Jaume Balmes y de Teresa Urpiá, Conjuges difunts, detingut de indisposició corporal, estant empero, per la gracia de Deu, en mon bon enteniment y ferma paraula, volent disposar de mos bens, fas y ordeno lo present meu testament última y darrera última voluntat mia.

(1) Elegesch en marmessors, y pel present meu últim testament executors a Miquel Balmes, Comerciant, carissim germá meu, y al Rnt. Pere Alier Pbre.

y Beneficiat de la Catedral de Vich, als quals dono ple poder de complir y executar la present mia testamentaria disposició, conforme trobaran per mi ordenat i disposat.

(2) Primerament vull y mano que tots els meus deutes sian pagats , y las injurias restituidas de mos bens, segons que de aquells, y aquellas, llegítimament apareixerá.

(3) Deixo a la disposició de mos marmessors la classe de sepultura al meu cos fahedora, volent que se celebren los Oficis de Enterro, Novenal y Cap de any.

(4) Item vull y mano que, luego que seguit mon óbit, me sian celebradas per salut y repós de la mia ánima, de la dels Pares y demás de la mia obligació, sis-centes misas de caritat ordinaria.

(5) Item llego a S.R.M. dotse reals de velló conforme está previngut ab cédula Real, i llego a mon Superior Eclesiastich aquella quantitat que sia necesaria per la validitat de est meu últim testament.

(6) Item llego y deixo a Magdalena Boada y Balmes, carissima germana mia, tres centas lliuras una vegada pagadoras, cual no deurá pagar mon hereu, que baix nombraré, fins que hagen passat sis anys després d ela mia mort.

(7) Item deixo y llego a tots los fills y fillas comuns de Pere Boada y Magdalena Boada y Balmes, carissima germana mia, comuns dos centas lliuras una sola vegada pagadoras a quiscún de ells, per col·locació de Matrimoni carnal, o espiritual, i venint dit cas y no altrament; a no ser que algun de ells se mantingués en estat de celibat, pues que en dit cas vull que se li entreguin ditas dos centas lliuras a la edat completa de vint y sinch anys.

(8) Item vull y es ma voluntat que mon hereu que baix nombraré done compliment a la disposició de un llegat que de viva veu tinch a ell comunicada, si las circunstancias y la possibilitat ho permeten; y al propi temps vull que, per judicar de la possibilitat tinga també intervenció lo Rnt. Pere Alier Pbre. Marmessor meu.

(9) De tots els altres empero bens meus mobles e immobles haguts y per haver, veus, drets, forsas y accions mias universals, que a mi pertañen, y en avant pertañeran en qualsevol part del mon per qualsevols causas y rahons, fas e instituesch a mi hereu universal a Miquel Balmes y Urpiá, Comerciant, carissim germá meu, volent que pugua fer y disposar de tot a sas liberas voluntats.

Aquesta es la mia última voluntat, la cual vull que valga, y valer pugua per dret de testament, o de aquella especie de última voluntat que millor de dret valer y tenir podrá. Revocant ab lo present cualevols altres testaments, codicils y otras últimas voluntats mias per mi fins lo dia present fets y fetas, encara que en aquells o aquellas hi hagués cualevols paraulas derogatorias, de las quals ab lo present sen hagués de fer expresa menció; com de dits testaments, codicils y otras últimas voluntats mias, y també de ditas paraulas derogatorias ab lo present men penedesch, y vull que la present mia testamentaria disposició a todas otras prevalga; la cual seguit mon óbit vull sia publicada y de ella ne sian fetas per lo Notari tantas copias quantas demanadas ne seran.

He fet lo present meu últim testament en la ciutat de Vich, que se ha escrit de lletra agena, y firmo de ma propia als vint y sis dias del mes de juny del

any mil vuit cents cuaranta vuit. Jaume Balmes. Pbre. Rubricat.

5.- L'HERÈNCIA de JAUME BALMES: LA BIBLIOTECA

Segons explica el pare Ignasi Casanovas a la seva biografia sobre el filòsof, un cop traspassat Jaume Balmes l'any 1848, el seu germà i hereu Miquel "tingué gran esment de reunir totes les coses i llibres que que havia deixat a Barcelona i a Madrid, i portant-lo tot a Vic, en féu un inventari molt minuciós, escrit de mà de l'estudiant que tenien a casa, anomenat Josep Clarà. L'any 1908, quan es preparaven a Vic les festes centenàries del natalici de Balmes, la filla de D. Miquel, donya Dolors Balmes i l'esmentat Josep Clarà, que ja era sacerdot molt entrat en anys, sentiren la necessitat de repassar l'inventari fet molts anys abans i autenticar-lo".

L'inventari fou signat per Josep Clarà el 15 d'octubre de 1908, i per Dolors Balmes el 16 d'octubre del mateix any. Les seves signatures van ser autenticades pel notari de Vic, Josep Sans i Font, gairebé un any més tard, el dia 8 d'octubre de 1909 (4).

L'inventari, a banda d'una molt il·lustrativa i força suggeridora enumeració d'objectes personals ("Nota de muchos de los objetos de que se sirvió el distinguido y célebre publicista del siglo decimo nono, Dr. D. Jaime Balmes Pbro., para cuya eterna memoria conserva su familia en un aposento destinado exclusivamente a este objeto") (5), conté una relació dels llibres que integraven la seva biblioteca (6), la qual constitueix el principal llegat que ens ha deixat Jaume Balmes. En aquest treball es referirem

únicament als llibres que no tenen un contingut estrictament religiós (7). És de advertir, per tant, que la relació que oferim no pretén ser exhaustiva, sinó en tot cas representativa de la curiositat intel·lectual de Balmes, que abastava molt diverses matèries.

Són més de cinc-cents els llibres, diaris i revistes que integren l'inventari, dels quals aproximadament la meitat no tenen un contingut pròpiament religiós. Una gran majoria d'aquests llibres estan editats durant la dècada de 1940, si bé també hi ha alguns editats en les primeres dècades del segle XIX, o fins i tot al segle XVIII.

Uns quaranta llibres són diferents edicions (algunes en francès i italià) d'obres escrites pel propi Jaume Balmes: "El criterio", "Pio IX", "Cartas a un escéptico en materia de Religión" "Observaciones políticas y económicas sobre los bienes del clero", "Curso de Filosofía Elemental", "El Protestantismo comparado con el Catolicismo en sus relaciones con al civilización europea", "Observaciones políticas sobre la situación de España", "La Religión demostrada y adaptada a la capacidad dels noys", traduïda del idioma castellà per un sacerdot del arquebisbat de Tarragona (...)

Els diaris i revistes que es conserven a la biblioteca de Balmes són quaranta-tres, la majoria són revistes de caràcter polític, de les quals sovint només existia un sol exemplar (8).

La resta dels llibres de contingut no religiós de la biblioteca balmesiana poden ser desglossats en els grups següents:

a) Obres de caràcter general: es tracta, essencialment, de diccionaris

i manuals per a l'aprenentatge de diferents idiomes: el llatí, el francès, l'italià, l'alemany i l'anglès, però també el grec, i l'hebreu i el caldeu. Igualment trobem un diccionari català/castellà i un altre castellà/català.

b) Llibres de Literatura: un primer grup d'aquestes obres està integrat per les d'alguns autors clàssics, sobretot llatins: al costat de les dues epopeies d'Homer (La Iliada i l'Odissea) i dels llibres d'Història d'Herodot, trobem discursos de Ciceró, obres de Virgili (L'Eneida, els Fastos), d'Horaci (un recull de poemes), de Tíbul (les Elegies), d'Ovidi (les Metamorfosis), de Persi (les Sàtires), de Fedre (les Fàbules) i les obres històriques de Tàcit i de Salusti. També hi ha un "Gradus ad Parnasum sive Biobliotheca Musarum". La majoria són edicions llatines, però també hi ha alguna en francès o en castellà.

Un segon grup d'obres literàries el constitueixen les obres escrites per autors cristians: les Confessions de Sant Agustí, "Els Màrtirs i "El geni del Cristianisme" de Chateaubriand, algunes obres de De Maistre (Les Soirées de Saint Petersburg), la "Utopia" de Tomàs Moro, els pensaments de Pascal i "El Tratado del socorro de los pobres, compuesto en latín por el Doctor Juan Luis Vives". També hi figuren una edició de les novel·les exemplars de Cervantes, els "Sueños y discursos" de Quevedo, les poesies de Lamartine, i un volum titulat "Clàssics francesos".

Finalment, hi ha un grup d'obres literàries escrites per autors contemporanis de Balmes: l'oració inaugural pronunciada per Milà i Fontanals, l'1 de novembre de

1845, amb ocasió de l'apertura de la Universidad de Barcelona, el llibre "El fabulista español", de Juan Primeria i Vidal, un "Ensayo crítico sobre lecturas de la época", de l'escriptor i censor regi Roca i Cornet, una antologia de poesia bíblica, editat per Pedro de Madrazo, el llibre "Espíritu del siglo", del dramaturg i polític Martínez de la Rosa, el llibre titulat "Martín el Expósito o memorias de un ayudante de cámara", d'Eugeni Sué (9), i el "Roudor del Llobregat, o sia los catalans en Grècia" (10), de J. Rubió Ors, un dels pocs llibres escrits en llengua catalana existents en la biblioteca de Balmes.

c) Obres de Filosofia: a diferència de les obres de Literatura incorporades a la biblioteca de Balmes, una bona part de les quals és poden considerar clàssiques, les de filosofia -almenys les que ens han arribat- no tenen, en general, l'aureola d'obra clàssica: hi ha una part que són manuals de filosofia moral o d'història de la filosofia, d'autors de segon ordre - el francès M. Servant Beauvais o el jesuïta espanyol Juan de Torres. Hi ha un parell de llibres que tracten la història, en aquell moment convulsa, dels jesuïtes ("¿Qué mal han hecho los jesuitas? Ojeada filosófica sobre el espíritu y carácter de este religioso instituto", de José Mariano Riera y Comas, (11). També trobem algun manual de lògica, una edició francesa de les obres de Fenelon (12), alguna obra de Martí d'Eixalà (13) i altres del filòsof Gerardi Casimiri Ubaghs.

d) Llibres de Dret. Tenint en compte l'època que li va tocar viure, Balmes tenia una bona biblioteca de Dret, integrada tant per textos canònics -el Corpus iuris canonici-, com civils -el

Code civil anotée des lois Romaines, de MM Lahaye-Chevalier Waldeck-Rousseau, Elementa iuris civilis, de Gottlieb Heinecci, el Digestum Romano-Hispanum, les Instituciones de Derecho civil de Castilla, del jurista, naturalista e historiador aragonés Ignacio Jordan de Asso y del Rio, el Llibre del Consolat del Mar (edició castellana, Barcelona, 1791) i els Capítols dels Decrets i altres coses del General Principat de Catalunya y Comptat de Rosselló (Barcelona, 1685), entre d'altres.

La curiositat intel·lectual de Balmes es fa palesa quan repassem els títols d'alguns dels llibres jurídics que conformaven la seva biblioteca: ens podem trobar des d'un curs sobre dret natural -"Corso elementare di naturale Diritto", de Luigi Taparelli-, fins a un estudi sobre la pena capital, de J. Roca i Cornet, passant per diferents discursos sobre la llibertat d'ensenyament a França -"Du rapport présenté a la Chambre sur la liberté d'enseignement", per M. Parisis, o pels Estatuts de la "Sociedad filantrópica universal de auxilios mutuos La Isabela".

La biblioteca balmesiana contenia també tres llibres relatius a la pràctica notarial: "Viridarium artis notariatus", "Tratado elemental sobre el otorgamiento de instrumentos públicos", por D. Juan Ignacio Moreno i "Instrucción Jurídica de Escribanos, Abogados y Jueces", por D. Josep Juan y Colom.

e) Llibres d'Economia. La simple enumeració dels títols d'aquests llibres ens dóna una idea, certament fragmentària, d'algunes de les fonts que van conformar el pensament econòmic de Balmes: "Comercio libre o funesta teoría de la libertad económica

absoluta”, de Manuel María Futieres. “Lecciones de economía social dadas en el Ateneo científico y literario de Madrid por D. Ramon de la Sagra”. “Memoria de la Junta de Comercio de Catalunya”. “Industria algodonera de Cataluña”. “Exposición documentada que dirige a S.M. la Junta de gobierno del Banco Español de San Fernando”. “Sur l’inexactitude des principes économiques et sur l’enseignement de l’économie politique, par M. Ramon de la Sagra”. “Informe de la Junta de Comercio de Cataluña sobre Aduanas y Aranceles”. “Memoria de los presupuestos presentada al Congreso de Diputados por Don Juan José de Arechaga y Landa”. “La Gran Antilla Sociedad anónima mercantil”. “Modos

de reformar la Hacienda Pública, por un contribuyente”. “Memoria dirigida por la Junta de Fábricas al Ecmo. Sr. D. Manuel de la Concha”. “Deuda española y medios de extinguirla. Obra escrita por D. Enrique Misley”. “Industria algodonera. Examen del repertorio estadístico del Sr. Esteban Sayró, por D. Ramón de la Sagra”. “Ensayo crítico sobre la contratación de la Bolsa de Comercio”, de D. Pedro Sainz de Andino. “Nuevas consideraciones sobre la libertad absoluta de comercio y puertos francos, o impugnación de la memoria sobre la libertad de comercio y puerto franco de Cádiz, por el Sr. Pio Pita Pizarro”. “Memorias sobre los presupuestos de gastos e ingresos del Estado, por Don Juan José de Arechaga

y Landa". "Consideraciones económicas y políticas sobre el ganado mular de España, por D. José de Miranda". "Programa llamando licitadores a la empresa de traída de aguas de Madrid, del Ilmo. Sr. Don José Mariano Vallejo". "Discurso sobre el fomento de la industria popular".

En definitiva, una bona part dels llibres d'economia de la biblioteca de Balmes són de caràcter divulgatiu i pràctic i semblen orientats a la defensa d'un sistema de proteccionisme econòmic, que llavors es considerava essencial per a la subsistència de la indústria tèxtil catalana. En una conferència pronunciada a l'Ajuntament de Vic el 9 de juliol de 1980, Ernest Lluch explicava que, durant el segle XIX, l'empresariat català tenia por de la competència anglesa i que Balmes va participar del debat entre el liberalisme i el proteccionisme, aportant algunes idees avançades, com la constatació que Anglaterra veia un perill en la indústria tèxtil catalana i no solament un mercat per expansionar-se. Lluch també destacava que Balmes havia estudiat economia política a la Universitat de Cervera, que coneixia Fourier i Saint Simon i el socialista anglès O. Robertson. Tanmateix a la seva biblioteca no hi figura cap llibre d'aquests autors.

f) Llibres de Medicina, set d'Astronomia i onze de Matemàtiques. Entre els primers, destaquen els següents: "El buen gusto en Medicina" i "De los viajes médicos", de Félix Janer; "Importancia de la Medicina considerada en el individuo y la sociedad" i "Memorias de Medicina Legal", de Benito García de los Santos (14) i un "Catalogue des livres de Fonds

et de Nombre de la librairie Médicale de Germer Bailliere", de París.

Entre els llibres dedicats a l'Astronomia, es poden citar, entre d'altres, "Stelle dell Catalogo di Baily dal Polo Boreale fino a 30'", "Observazione fatte nella Specola dell'Università Gregoriana in Collegio Romano dagli astronomi della Compagnia di Gesù", i un "Traité d'Astronomie" de John Herschel Fils.

Pel que fa als llibres de matemàtiques, trobem els de Jerome de la Lande sobre taules de logaritmes, la "Filosofia de la enumeración" de Vicente Pujals de la Bastida i uns tractats elementals de matemàtiques, de José Mariano Vallejo. Cal destacar que Balmes va guanyar, l'any 1837, una plaça a l'Ajuntament de Vic per ensenyar matemàtiques.

g) Obres d'Història, que es poden classificar en quatre grups, el primer dels quals recull un conjunt de llibres relatius a les guerres carlines: "Memoria dirigida al Gobierno español sobre las operaciones puestas en ejecución para aniquilar la rebelión de las provincias del Norte", d'Eugenio de Avinarena; "Episodio adicional para servir de continuación a las memorias sobre la guerra de Navarra y provincias vascongadas", del Vizconde Barrés du Dolard; "Anotaciones sobre la campaña de Cataluña de 1822 y 1823", de D.P.S.C.; "Historia de la emigración carlista" y una "Historia de Cabrera y la guerra civil de Aragón", entre d'altres.

Un segon grup es podria titular Història de les Nacions: "Histoire d'Espagne et Portugal"; "Discurs d'Histoire Universelle", de Bossuet; "Méjico en 1842", de Luis Manuel de Rivero; "Noticia Universal de Cataluña,

en amor, servicios y finezas”; “Etudes sur la chute de l’Empire Romain”, de Chateaubriand; “Etat de Rotames de Berberie, Tripoli, Tunez et Alger”, “History of de Reign of Ferdinand and Isabella the catholic”, de W. Precott, entre d’altres.

El tercer grup de llibres històrics recull notícies biogràfiques de determinats personatges, entre els quals citarem “Antonio Pérez”, de S. Bermúdez de Castro; “Galería de españoles célebres contemporáneos”, de Nicomedes Pastor Díez; “Noticia histórica de Salvador Barba y Roca”; “Histoire de Fra Hierenimo Savonarola”; “Historia verdadera del sargento Francisco Mayoral, fingido Cardedal de Borbón de Francia escrita por él mismo”; “Diccionario biográfico de mujeres célebres”.

Finalment, hi ha un quart grup de llibres que estan a cavall entre la la geografia, la història i el pur llibre de viatges turístics: “Manual de Madrid”, “Nouveau Plan pittoresque de Paris”; “Recuerdo y bellezas de España”; “Atlas moderne portatif”; “Viajes de Ali Bey Abassi por África y Asia, de Domingo Badia”; “Calendario republicano en Francia y su correspondencia con el gregoriano”, “Almanques para los años 1843, 1844 y 1845”, entre d’altres

En resum: els llibres de la biblioteca de Jaume Balmes posen de manifest les molt diverses inquietuds culturals d’un home que, malgrat morir a l’edat de 38 anys –pràcticament al començament de la seva maduresa-, va sentir, des de ben jove, una extraordinària curiositat intel·lectual per tot tipus de matèries, tant científiques com humanístiques i que, tot i ser sacerdot, no es va limitar

a l’estudi de les disciplines pròpies de la seva professió, sinó que també es va sentir cridat per altres dues vocacions: la d’escriptor i la de lector incansable de revistes i llibres de temàtica molt variada, lectures i escrits que potser li servien de descans de les seves dedicacions teològiques (15). En definitiva, Jaume Balmes, en un temps rècord, va ser capaç de reunir, en una època tan turbulenta com la del segle XIX espanyol, una molt remarcable biblioteca que encara avui podria ser posada com a exemple per a molts sacerdots i no sacerdots.

Els homes ens podem enganyar de moltes i molt diferents maneres, però els llibres que integren una biblioteca com la de Balmes no enganyen sobre les veritables aficions de l’home que els va voler reunir.

Eladi Crehuet

(1) Aquest és el primer dels dos testaments hològrafs atorgats per Jaume Balmes. El tercer, com veurem, és un testament tancat, dipositat a la notaria del fedatari públic de Vic Josep Vilabell. En tots tres testaments l’hereu és el seu germà Miquel Balmes, però els llegataris i les clàusules que els integren són diferents. En concret, en aquest primer document testamentari, Jaume Balmes estableix un llegat de cinquanta lliures a favor de cadascuna de les seves germanes (Balmes va tenir nou germans) i va imposar una obligació o mode a l’hereu instituït (el seu caríssim germà Miquel) de passar dues dopes de quatre anuals al seu pare, si és que aquest les demanava. El pare, que també es deia Jaume, era d’ofici curtidor (aluder) i sembla que el seu fill sacerdot molt aviat

va haver de fer-se càrrec de gestionar el sosteniment econòmic familiar. Seguint el diccionari Alcover-Moll, una dobla de quatre era una moneda d'or que valia una unça, o sigui, vuitanta pessetes.

(2) És possible que la mort del seu pare, esdevinguda durant l'any 1843, fos determinant per a l'atorgament d'aquest segon testament hològraf de Jaume Balmes, signat un any i vuit mesos després que el primer. En aquest testament l'hereu continua essent el seu estimat germà Miquel Balmes, i hi trobem també uns llegats dineraris de molt diferent quantia a favor de dues de les seves germanes: cinquanta lliures de moneda barcelonesa per a la seva germana gran, Magdalena (nascuda l'any 1804, la qual serà legatària també del darrer testament), i dos mil lliures de moneda barcelonesa per a la seva germana Anna, donzella, a la qual substitueix fideicomissàriament, per al cas que no hagués disposat d'aquesta quantitat i morís sense fills, per l'hereu instituït, Miquel Balmes. Aquest darrer llegat desapareixeria en el darrer testament.

D'altra banda, cal destacar que Josep Cerdà, que al primer testament era citat com a testimoni pregat, a aquest segon testament hològraf és nomenat marmessor, juntament amb l'hereu instituït.

(3) A diferència dels dos primers testaments, aquest darrer està datat a Vic i no a Barcelona, i no està escrit de pròpia mà per Jaume Balmes, sinó de mà aliena, tal com s'expressa al propi document: "que se ha escrit de lletra agena y firmo de ma propia". Tot indica que en la data del seu atorgament Jaume Balmes, que ja es trobava malalt, tenia

escasses forces per escriure. El testament és de data 26 de juny de 1848, si bé va ser dipositat en la notaria de José Vilabella el dia 27 de juny de 1848, i la mort de Balmes es produí pocs dies després, el 9 de juliol del mateix any. L'11 de juliol li va ser donada sepultura eclesiàstica. Actualment les restes mortals de Jaume Balmes es troben dipositades al claustre de la catedral de Vic.

Cal posar de relleu que l'apertura del testament tancat de Jaume Balmes es va portar a terme cinc dies després de la seva mort, el 14 de juliol de 1848. El mateix dia se'n va expedir una primera còpia i, posteriorment, el dia 16 d'agost de 1848, segons consta a la matriu del protocol del notari de Vic José Vilabella, en va ser expedida una altra còpia. No hi consten més notes d'expedició de còpies, però sí una nota de l'Oficina del Registre d'Hipoteques que diu: "Sin derechos por no existir bienes inmuebles, según certificación del heredero presentada en el día de hoy. 15 de julio de 1848".

Per una millor intel·ligència del seu contingut, hem numerat les diferents clàusules d'aquest darrer testament de Jaume Balmes.

A la clàusula primera el testador nomena marmessors al seu germà Miquel i al reverend prevere Pere Alier, beneficiat de la catedral de Vic. Al segon testament hològraf, Balmes nomenava marmessors al seu germà Miquel i a Josep Cerdà, al qual indentificava com a pagès de la parròquia de Centelles. Al testament tancat Josep Cerdà és substituït per reverend Pere Alier.

Les clàusules segona, tercera i quarta són habituals en els testaments de l'època: determinen el pagament dels

deutes que tal vegada hagi pogut deixar pendents el testador (clàusula segona), i estableixen determinades disposicions de caràcter religiós (clàusules tercera i quarta). En tot cas, crida l'atenció el gran nombre de misses (sis-centes) que el testador va manar que se celebressin per a la salut i repòs de la seva ànima i de la dels seus pares “y demés de la mia obligació”, frase amb la qual Balmes, probablement, es refereix als seus altres parents.

La clàusula cinquena té un caràcter un pèl enigmàtic, ja que ordena un llegat de 12 reals de velló a favor d'una

persona que només identifica amb tres sigles: S.R.M. , si bé afegeix “conforme està previngut amb cèdula real”. Es pot interpretar que S.R.M. és la Reina Isabel II (“Su Real Majestad”).

D'altra banda, en aquesta mateixa clàusula Balmes llega a son Superior Eclesiàstic la quantitat que siga necessària per a la validesa (“la validitat”) del seu testament. Aquest llegat planteja una altra dificultat interpretativa, ja que el testament de Balmes reuneix tots els requisits per a ser considerat vàlid des d'un punt de vista jurídic i, en virtut del principi “semel heres semper heres”,

les seves disposicions no podien estar condicionades al lliurament de cap llegat de quantitat. Potser Balmes es refereix a la validesa des d'un punt de vista eclesiàstic.

La clàusula sisena estableix un llegat de 300 lliures a favor de la seva estimada germana Magdalena, a la qual anomena Magdalena Boada Balmes, anteposant el cognom del seu marit Pere Boada, al de Balmes. Aquest llegat està subjecte a termini: ha de ser pagat sis anys després de la mort del testador.

En tots tres testaments Jaume Balmes va deixar un llegat de quantitat a favor de la seva germana Magdalena, però en els dos primeres el llegat era només de 50 lliures, mentre que en el tercer aquesta quantitat s'incrementà fins arribar a 300 lliures.

La clàusula setena conté un altre llegat de quantitat a favor de tots els fills i filles comuns a Pere Boada i Magdalena Boada i Balmes: 200 lliures a cadascú d'ells. Aquest llegat es pagaria a mesura que aquests fills i filles es cassessin o es fessin capellans, monjos o monges. En tot cas, si continuaven solters, el testador ordenava que li fossin lliurades les 200 lliures en complir 25 anys; és a dir, en arribar a la majoria d'edat romana.

La clàusula vuitena conté un llegat de confiança: el testador ordena que el seu hereu i marmessor Miquel Balmes doni compliment a la disposició que de viva veu li té encomanada, si les circumstàncies i la possibilitat ho permeten, i per determinar si aquesta possibilitat existeix, vol que també sigui consultat l'altre marmessor, el reverend Pere Aliet.

Finalment, a la clàusula novena

el testador, tal com havia fet als dos testaments hològrafs anteriors, nomena hereu el seu estimat germà Miquel.

Qui devia redactar aquest darrer testament de Jaume Balmes? Ja hem vist que al propi testament es diu que el testament s'ha escrit de mà aliena, i també ho diu així el notari quan l'accepta en dipòsit: "D. Jaime Balmes (...) entregó a mí el infraescrito Notario esta plica cerrada en la que dijo estar contenido su último testamento escrito de mano agena y firmado por la suya propia".

Les expressions jurídiques, no exemptes de complexitat, que es contenen a les diferents clàusules testamentàries abans reproduïdes fan pensar que el darrer testament de Balmes no pot haver-lo redactat una persona lega en dret.

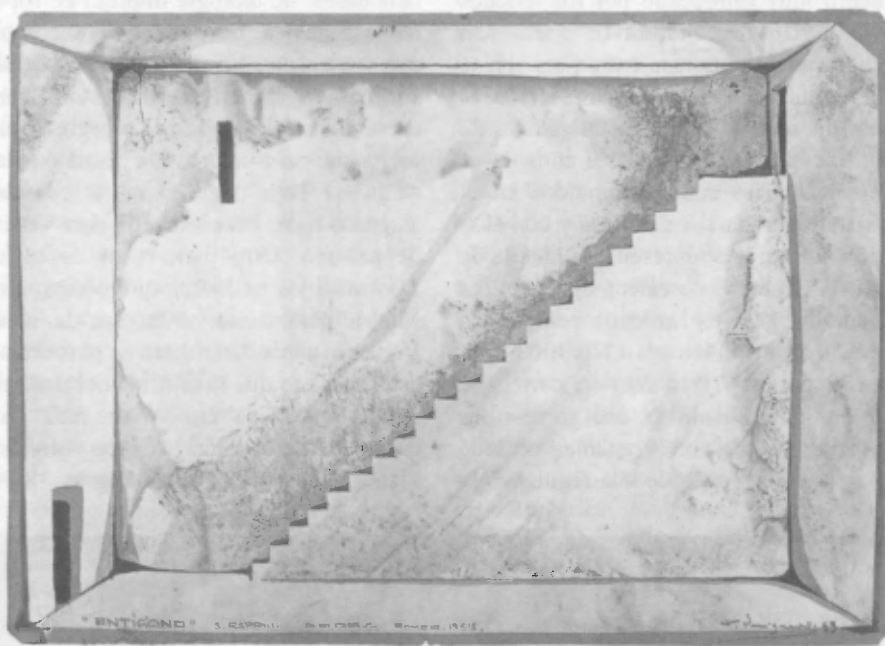
(4) Aquest inventari consta publicat al Volum I de les obres completes de Jaume Balmes, ordenades i anotades pel P. Ignasi Casanovas S.J. (Barcelona, 1925) "L'inventari -diu Ignasi Casanovas- és llarg i minuciós, i per això hem determinat escurçar-lo, no en l'enumeració d'objectes, sinó en la seva descripció, deixant-lo però, amb el mateix orde de catàleg i amb les mateixes paraules de mossèn Josep Clarà".

(5) Entre altres objectes inventariats, es poden citar els següents: "Un retrato del citado doctor (Balmes) muy idéntico a su persona, hecho a pincel por Madrazo pintor de S.M. Un escritorio grande de madera blanca pintada de nogal. En este escritorio hizo apuntes de varias de sus obras. Una papelera de caoba que compró cuando en 1841 puso su domicilio en Barcelona y usó de ella hasta su muerte. Un cofre de madera cubierto de cuero

negro muy estropeado por los muchos viajes. Una sombrerera de cuero. Un cubrecama de indiana extranjera. Tiene la particularidad de haber servido el día de su bautismo. Un cubrecuna de igual ropa. Le sirvió en los años de su infancia. Tres cuadros pintados en el cristal, con marcos de caoba y con asas de alambre: uno representa la muerte de San Alejo bajo la escalera, el segundo a Santa Magdalena haciendo penitencia en la cueva y el tercero a Nuestro Señor en el desierto. Una caja de cartón en la que hay un solideo, una gorra, unos guantes de piel, otros guantes de seda negra y dos amitos de tela regular. Una

conclusión de teología impresa en ropa de seda blanca. Un manto de anascote con vueltas de lana ensargada, las borlas son largas y sencillas. Un bastón. Una capa. Un pardsús de paño negro. Una levita de paño negro. Un pantalón de sarga de lana negra. Un chaleco de sarga de seda. Un alzacuello para vestir de paisano. Otro para vestir de cura. Dos manojos de hierba que compró en Madrid para conservar la ropa de lana. Una escribanía. Un tintero de porcelana, es el primero que tuvo. Caja del timbre, de madera. Una cartera de piel. Un cortapapel de nácar. Cinco plumas blancas de oca y dos negras. Seis

reglas. Un perro de plomo. Un cuño de latón con sus iniciales. Trece trozos de lacre. Una concla para poner polvo en lo escrito. Treinta y cuatro carpetas. Un trozo de lápiz (piedra). Otro lápiz entero. Un lapicero de plata. Otro de latón de cabo redondo. Un lente rectangular con armamento de concha nega. Dos pares de mangas para escribir. Una caja cilíndrica de cartón, pero sus bases son de madera (encarnada por dentro y de color marrón por fuera), dentro de la cual hay dos espejos que forman un ángulo de lados desiguales. Sevíase de ella en el estudio de la física. Una brújula. Un reloj solar de madera. Una servilleta fina. Dos cubiertos de plata con las iniciales J.B. y la marca del platero Francisco Carreras, Barcelona. Un reloj de bolsillo, caja de plata. Lleva cordón de seda negra. Es el primero que usó. Una bolsa larga de

torsal encarnado. Contiene una parte de ella una pesetas de Fernando VII, año 1820, otra de Carlos III, 1761, otra de Carlos IV, 1781, otra de Felipe, 1721, otra de Felipe V, 1722 (...) Total doce pesetas, siete medias pesetas y un real que se lo hallaron en el bolsillo poco antes de morir. Una cruz de madera. Un crucifijo pequeño de latón. Una almohadilla de seda, amarilla de una parte y carmesí de la otra, que sostuvo el lignum crucis en una Iglesia de Madrid. Algunos cabellos que le fueron cortados siendo difunto. Un relicario que siempre llevaba pendiente del cuello y es de un pedacito de piedra de la columna en que fue azotado nuestro divino maestro Jesucristo. Una reliquia o un pedacito de vestido de la Virgen. Un tablero de damas para jugar al ajedrez. Un juego de ajedrez de marfil. Una piedra de afinar

navajas. Una bola jabón. Una jabonera. Cuatro navajas de afeitar. Una lámpara de hoja de lata. Esta fue la primera que compró siendo estudiante.”

(6) Amb motiu del centenari de la mort de Balmes (1948) es va celebrar una exposició bibliogràfica balmesiana, en la qual van col·laborar la Secció d'Història de la Filosofia de l'Institut Luis Vives y el Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Es va editar un catàleg d'aquesta exposició, que es pot consultar a la biblioteca balmesiana y a la de Catalunya. També, curiosament, sembla que existeix un exemplar del catàleg en la Reial Biblioteca de Palacio, procedent de la secretaria particular de Francisco Franco.

(7) Cal destacar que la data d'edició d'alguns dels llibres relacionats a l'inventari -essencialment alguns dels que contenen l'obra escrita per Jaume Balmes- és posterior a la de la mort del filòsof i, que, per tant, devien ser incorporats posteriorment a la seva biblioteca. D'altra banda, la relació de les obres que integren aquest inventari de la biblioteca de Balmes no es troba numerada i no totes les obres estan convenientment agrupades per temes.

(8) Al costat d'alguns exemplars de revistes espanyoles, la majoria editades a Madrid -Revista de España y del Extranjero, Revista de Madrid, Revista de los intereses materiales y morales, El Reparador, El madrileño católico, La fe-, i de revistes o diaris editats a Barcelona -La Religión, El Diario de Barcelona-, ens trobem amb revistes franceses -L'Univers, la Revue Littéraire et critique, Le correspondant, Nouvelle Revue de Bruxelles, Revue de deux mondes-, que semblen tenir un

caràcter menys religiós que les primeres. Malauradament la data de publicació d'aquestes revistes no hi consta gairebé mai, si bé tot apunta a que es tracta de números publicats entre 1840 i 1845.

Balmes havia fundat i col·laborat en diverses publicacions periòdiques; entre elles, “El pensamiento de la Nación”, nascuda l'any 1844, una revista moderadament propera al carlisme. Val la pena anotar que també formava part de la seva biblioteca algun exemplar del periòdic satíric “El Trueno”, editat en la dècada de 1840, que va ser la dècada prodigiosa de Balmes.

(9) Eugénie Sue (París, 1804-Annecy, 1857). Fill d'un distingit cirurgià de la Grande Armée, al qual heredaria als 26 anys. Elegant i seductor, va dilapidar la fortuna paterna i, segons diuen les cròniques, es dedicà a escriure per sobreviure. Durant la dècada de 1840 va ser un dels autors més llegits de França. Fou un dels creadors de la novel·la per entregues (Els misteris de París, El jueu errant). Molt influenciat per les idees socialistes, en especial del socialisme utòpic, les defensà en diverses publicacions. Algun dels seus llibres (Els set pecats capitals, els misteris del poble), va estar a l'índex de llibres prohibits per l'Església Catòlica. L'obra que es trobava a la biblioteca balmesiana -“Martín el Expósito”- no és de les més populars.

(10) L'obra lo Roudor del Llobregat deu el seu nom al cavaller de la companyia catalana d'Orient, Bernat de Roudor, que acompanyà Roger de Flor a la seva aventura grega l'any 1305. Després de l'assassinat de Roger de Flor, es diu que Roudor fou un dels tres únics supervivents catalans, els quals,

refugiats en un campanar, es defensaren heroicament i Miquel IX el Paleòleg els perdonà la vida. Joaquim Rubió i Ors (Barcelona 1818-1899) considerava aquesta obra, basada en la crònica de Ramon Muntaner, totalment negligible.

(11) José Mariano Riera y Comas (1827-1858). Propagandista catòlic, autor, entre d'altres obres, de "Misterios de las sectas secretas o el francmasón proscrito", i "Historia de todos los pueblos de la tierra desde la creación hasta nuestros días". Els crítics consideren que "los Misterios..." de Riera y Comas estan tallats pel mateix patró que els "Misteris de París" d'Eugenie Sué.

(12) François Fenelon (1651-1715), teòleg catòlic i escriptor francès. La seva novel·la "Aventures de Telèmac" va tenir una gran difusió. Nomenat arquebisbe de Cambrai, la publicació de la seva obra "Explicació de les màximes dels sants" va ser condemnada per la Santa Seu i Fenelon desproveït dels seus títols i rendes.

(13) Ramon Martí d'Eixalà (Cardona, 1807 - Madrid, 1857). Llicenciat en Dret per la Universitat de Cervera en 1830, va obtenir la càtedra de Dret públic civil i criminal a la Universitat de Barcelona. Milità entre els liberals d'Espartero i fou diputat a Cortes durant les dècades de 1840 i 1850, on va defensar el

proteccionisme. En filosofia va rebre la influència de la doctrina escocesa del sentit comú (Bacon, Locke, Hume, a través de Jouffroy i Royer-Collard). Introductor a Catalunya d'aquesta doctrina i creador de l'escola de filosofia catalana, va escriure un curs de filosofia elemental (1841) i un manual d'història de la filosofia (1842).

(14) El doctor, professor i acadèmic de Jaén, Benito de los Santos va publicar també una extensa biografia de Balmes, arran de la seva mort, que està considerada la seva obra més important.

(15) Hi ha un poema, atribuït al Doctor Escrivà, que intenta reflectir la vessant humanística de Jaume Balmes:

*La seva biblioteca és testimoni:
en els anys de les guerres fraticides
ell llegia Homer, Ovidi, Càtul
Sant Tomàs, Sant Agustí i la Bíblia.
No arribaven a mil tots els seus llibres.
Hi ha qui els col·lecciona i els relliga,
hi ha els que presumeixen d'uns exlibris.
Balmes només llegia i escrivia.*

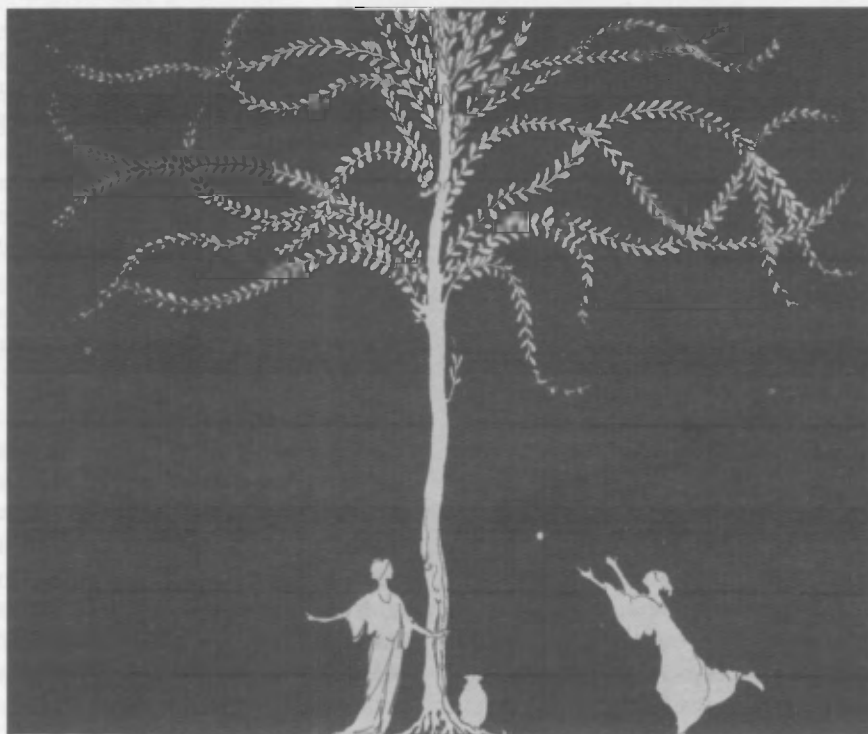
NOTARIAS

Consultori del Doctor Escrivà

Doctor Escrivà de Barcelona, he rebut una carta-circular d'un company de professió que, a punt de jubilar-se, sembla estar patint la coneguda síndrome d'abstinència de protocol notarial (SAPN) i ens amenaça dient que pensa continuar dedicant-se al difícil i interessant ofici d'oferir-nos els seus

inestimables serveis financers. He de contestar-li el que penso? (Judit Gallet)

-Val més que no, Judit; aquesta síndrome d'abstinència de protocol notarial acostuma a ser conseqüència o seqüela gairebé inevitable d'una protocolitis prèvia, malaltia que, segons

la literatura mèdico-notarial a l'ús, és totalment inguarible. Com a tractament pal·liatiu s'acostumen a recomanar pastilles de Cuixadona o de metaCuixa, però totes dues poden produir efectes molt insòlits i reaccions inesperades.

-Doctor bonic, en un llibre que recentment ens ha tramès el Consejo Superior del Notariado ("La función del notario en los sistemas de civil law", de Ross R. Alexander) es planteja, entre d'altres, aquesta inquietant qüestió: "¿debería Luisiana establecer un sistema de notaries public?" (pàg. 125). Com que la resposta que dóna l'autor no és suficientment clara -sembla que l'estat de Luisiana ja compta amb un sistema semblant al del notariat llatí-germànic-, he preguntat a diversos notaris vinculats al Col·legi de Catalunya quina era la seva autoritzada opinió sobre aquest tema candent, però cap d'ells m'ha sabut respondre amb propietat; algun d'ells fins i tot es pensava que li estava fent conya marinera. Però no, poca broma amb els notaris de Luisiana, oi Doctor? (Jacint Negrete)

-Si no fos perquè m'has dit això de la poca broma, Jacint, jo també m'hauria pensat que estaves fent conya amb Luisiana i el seu notariat. Sobre aquest tema, com sobre tants d'altres, jo no tinc cap opinió; jo no puc saber si a Luisiana li convé un sistema notarial com el nostre. Potser sí que li convé, però a condició de barrar el pas a determinats candidats a notaris/notàries. I a condició també d'establir un bon sistema de torn de repartiment de documents públics, i una bona Mutualitat Notarial, i un sistema de cobrament d'escriptures

centralitzat. O sigui, un notariat com tu i jo havíem sommiat, Jacint.

-Doctor meu: com és que darrerament la revista Àpoca publica tantes necrològiques (Joan Verger, Martínez Sarrion i ara Enric Costa) i fins i tot resenyes de notaris jubilats? Tal vegada ja s'han mort o jubilat tots els seus membres? Ja no funciona el relleu generacional? (Ramir Pons)

-He repassat els darrers números d'Àpoca i potser tens una mica de raó, Ramir: en poc temps ha coincidit el traspàs d'alguns notaris molt vinculats a aquesta publicació, i Àpoca -els redactors d'aquesta revista- han considerat oportú dedicar-los algun article. Fins i tot una parenta meva, Felicitat, els dedica algun verset. Aquestes desafortunades coincidències serveixen, com a mínim, per a deixar escrites algunes frases d'elogi dedicades a persones que ja no podran sentir-les. Potser les escrivim pensant en nosaltres mateixos. D'altra banda, t'he de confessar que en Àpoca no ha funcionat mai el relleu generacional: cap dels fills dels redactors d'aquesta revista es dedica al sublim art de la notaria. Potser és que no el troben tan sublim.

-Doctor amic, estic molt enamorada d'una companya de feina del despatx notarial on treballo i, per tal de fer-li saber el meu estat d'enlluernament que, com algunes flors, creix de dia en dia, li faig arribar emails, sms i cartes plenes de versos i, sobretot, de proses. Però la lectura del protocol d'actuació per situacions d'assetjament en les notaries, que acabo de rebre per email,

m'ha plantejat el dubte de si he de reduir la freqüència i la intensitat dels meus requeriments amoris. Val a dir que ella no m'ha contestat mai ni un sol email, ni una sola carta i que, quan passo pel seu costat, ni tan sols em mira. Creieu que s'està fent la interessant, doctor? (Pepa Duc)

-Aquesta companya teva no s'està fent la interessant, Pepa Duc, en pots estar ben segura: el que passa és que deu estar fins al monyo dels teus versos i proses. El meu consell d'amic és que, abans que el teu principal t'obri un expedient per assetjament, et busquis a la xarxa una altra musa a la que agradin les teves flors que creixen de dia en dia (alguna trobaràs, Pepa).

-Doctor, sóc descendent directe, per part de marastre, d'un censor quart del Col·legi Notarial i, després de llegir amb il·lusió el llibre de recent publicació sobre els degans catalans, he tingut un cert desencís en comprovar que no se citava ni una sola vegada el nom del meu passat, el qual tinc entès que va fer una tasca col·legial molt meritòria: la meva marastre sempre em deia que el nostre passat es va jugar la vida salvant un protocol reservat de testaments tancats de la fúria desfermada d'un client d'ideologia trabucaire, que volia cremar-los (a ell i al protocol). Sincerament crec que el Col·legi té un deute amb els censors

quarts de les diferents Juntes Directives i que també els hauria de dedicar un llibre de 600 pàgines. (Joan Pirinen)

-Tenint en compte la situació econòmica actual -i fins i tot sense tenir-la gaire en compte-, em sembla que la teva idea no prosperarà, Joan: em temo que, entre d'altres, s'hi oposarien els familiars dels censors segons i tercers de les diferents Juntes Directives, així com també la moderna associació d'ex oficials de notaries "Inaltrosquè".

-Doctor paternal: Diuen les males llengües envejoses que, des de fa uns anys, hi ha una gestoria ubicada en

una ciutat barcelonesa que tramita les escriptures d'època d'hipoteques signades, gairebé totes elles, en una mateixa notaria. La notaria està situada molt a prop de la gestoria la qual segons continuen dient les mateixes males llengües viperines, pot haver estat promoguda, directament o indirecta, per un important directiu d'una "Cuixa" i per un escrivà de la referida població (el mateix, mira quina casualitat, que té el despatx situat a prop de la gestoria), els quals obtenen importants beneficis de la seva acaparadora gestió. O sigui: jo et passo les escriptures, tu les signes, després me les portes a la gestoria que tenim a mitges, i en algun lloc

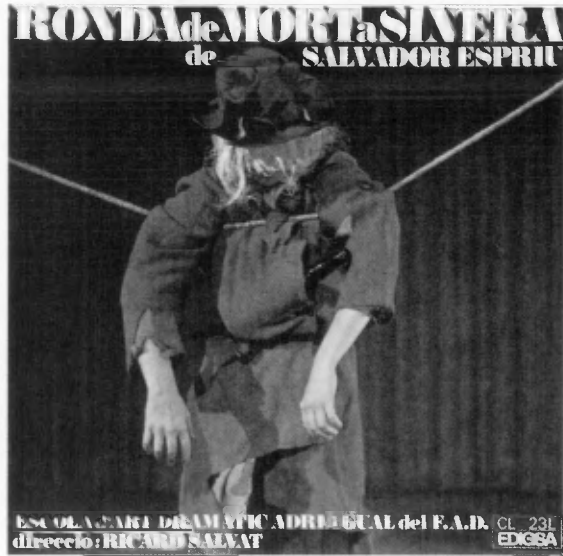
a concretar ens repartim els beneficis. És legal tot això, doctor? No penseu que, com a mínim, la Junta hauria d'amonestar verbalment a aquest notari? (Xavier Vallès)

-No sé si amb una amonestació verbal —o amb un altre tipus de sanció— els presumptes implicats en aquesta operació de mercadeig notarial, rectificarien la seva conducta. Em sembla que més aviat se'n riurien dels amonestadors. De tota manera, estimat Xavier, el primer que s'ha d'aclarir és la realitat dels fets. De moment el que tens són uns indicis, uns indicis certament importants, però que no arriben a provar els fets. Potser la Junta sí que hauria de comprovar aquests

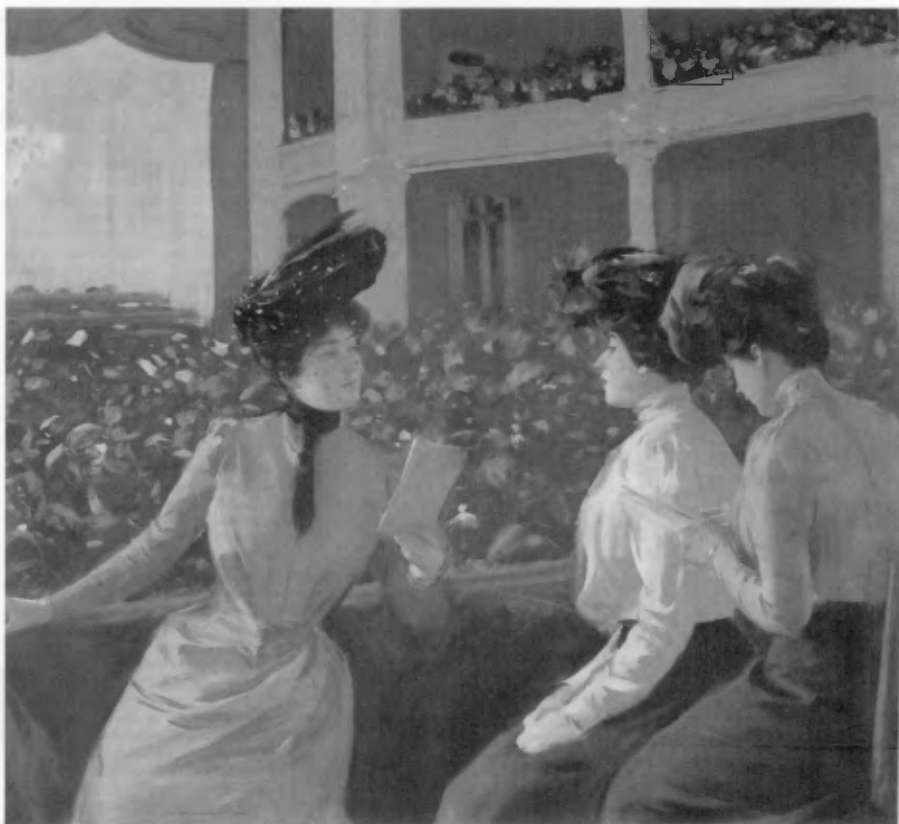
indicis i obrir el corresponent expedient informatiu. Caldria preguntar-se perquè no ho ha fet ja, tenint com té les dades estadístiques de totes les notaries del país, les quals, per cert, acaben de ser publicades per Ancert.

-Doctor principal: sóc un brillant opositor a notaries (en tres mesos he donat una volta al programa), però el meu preparador valencià em diu que és millor que em dediqui a l'agricultura, ja que pensa que la desaparició de notaris com l'Enric Costa són un clar anunci de l'apocalipsi notarial que està a punt de consumir-se (Jeremies Borromeu).

-El teu preparador exagera, Jeremies: l'apocalipsi notarial, si arriba, només afectarà una part del notariat, aquella que es pensava que amb una sola llengua es podien fer tot tipus d'escriptures i que no calia rebre els clients personalment ni donar-los cap mena de consells si no et pagaven per endavant. És a dir, el que es consumarà és l'apocalipsi d'aquesta rêmora del notariat no notarial.

les fotografies i imatges reproduïdes en aquest número d'Àpoca provenen del llibre *Teatre a Catalunya* (Fundació Jaume I, 1994). També s'han reproduït fotografies de l'arxiu familiar d'Enric Costa.

-I què t'ha dit aquest de La Cuixa?

-El mateix rotllo de sempre: que durant no sé quants anys, he d'estar-li sempre fidel, encara que per a ell l'important continuen essent les cuixes.

-Quina barra, tu! I tu què li has contestat?

-Que ja estava farta d'hipotecar la meva vida per un cuixafluixa, i he cancel·lat el tracte!